

Epistolari Anton Busquets-Víctor Català (1905-1933)

IRENE MUÑOZ I PAIRET

Quaderns de la Selva, 18

•

Any 2006

p. 31 a 77

• CENTRE D'ESTUDIS SELVATANS •

La relació epistolar entre l'escriptor i mestre Antoni Busquets (Sant Hilari Sacalm, Selva, 1876-Calders, Bages, 1934) i l'escriptora Víctor Català (l'Escala, 1869-1966) s'inicia el 17 de maig de 1905 amb una carta de Busquets. En aquesta lletra, Busquets i Punset sol·licita la col·laboració de Víctor Català per a *Aplech* (1906), l'antologia de textos catalans per a escolars que està preparant, on reunirà els millors escriptors de la Renaixença. L'escriptora, en un principi, decideix no col·laborar en el llibre i s'excusa en els problemes de salut i compromisos adquirits que té. Busquets, però, amb la seva perseverància i tenacitat acaba aconseguint que l'antologia escolar compti amb una prosa de Víctor Català: "La cambra blanca", una prosa que l'escriptora ja havia publicat a *Il·lustració Catalana* (15-XI-1903). A partir d'aleshores, la relació epistolar entre ambdós corresponents és continuada i es manté, amb algun silenci, al llarg de 28 anys. En concret, fins al 1933, un any abans de la mort d'Antoni Busquets. Al llarg d'aquest temps, els dos companys de la revista *Juventut* mantenen una relació intel·lectual on es donen mostres d'amistat contínuament. En conjunt, d'aquesta època, s'han pogut recuperar 32 cartes d'Antoni Busquets i Punset, que es conserven a l'Arxiu-Museu Víctor Català de l'Escala, i 15 lletres de Víctor Català, que es troben a l'arxiu de Miquel Bosch i Jover, a Vic.

Per a Busquets, tot i que només el separen set anys d'edat amb Caterina Albert, Víctor Català és un mestre. A ella li confia les seves obres, fins i tot alguna vegada, com en el cas de la novel·la *Plantalamor* (1908), abans que surti a la llum, per tal de saber-ne la seva opinió. I Víctor Català el corregeix, l'ancosella i l'anima. A les lletres, veiem que Busquets sent una gran devoció per l'escriptora. Més d'una vegada, fins i tot, aclareix a Caterina Albert que ell -hereu del ruralisme idíl·lic de la Renaixença- sent una gran admiració per l'estètica literària de Víctor Català i que en alguna ocasió ha hagut de convèncer certes persones que tenien prevenció a l'obra de l'escriptora, ja que Víctor Català a la seva prosa plasmava l'aspecte més fosc de la vida humana.

A les crítiques literàries, és on Busquets demostra que és un admirador de l'obra de Víctor Català. Busquets elogia sempre les obres de Víctor Català i, quan cal, com per exemple en el cas de *Caires vius*, defensa aferrissadament la ideologia de l'escriptora. En aquest cas, Busquets defensa el pòrtic del llibre, on Víctor Català denuncia el civilisme emergent del moment enfront del ruralisme. A les cartes, veiem que Busquets i Punset escriu sobre *Solitud* (1905) i *Caires vius* (1907) a *Gent Nova*, sobre *Vida tràgica* (1907) a *Ressenya Literària*, i sobre *Contrallums* (1930) a *Revista Il·lustrada Jorba*. Víctor Català, en alguna ocasió, fins i tot, envia a Antoni Busquets el llibre perquè en faci la crítica a la publicació que l'escriptor dirigeix. Busquets va dirigir *Ressenya Literària*, la plana literària d'*El Pla de Bages* i *Revista Il·lustrada Jorba*. Aquest fet, en alguna ocasió, és el motiu de la relació epistolar entre ambdós corresponents. Així, per exemple, Busquets va dedicar una pàgina literària a Víctor Català a *El Pla de Bages* (29-IX-1917). I l'escriptora va col·laborar en dues ocasions amb el diari de Manresa, una d'elles, amb un poema inèdit, "Les

verges maeterlinckianes” (31-III-1919). I, l'altra, a la pàgina literària que Busquets i Punset va dedicar a Eduard Girbal (28-VI-1919), per qui Víctor Català sentia una gran admiració. També va col·laborar en el número especial que *Revista Ilustrada Jorba* va dedicar a Frederic Rahola, amb el conte “Almas mudas”, el novembre de 1927. Busquets, també, sol·licitava la col·laboració literària de Víctor Català per a publicacions on ell era col·laborador, com *iArmonía!*, *Sometent* o *Segarra*. Víctor Català, però, no va col·laborar en cap d'aquestes publicacions. L'escriptora sempre s'excusava en les seves obligacions familiars i compromisos adquirits.

A les lletres, podem resseguir bona part de la trajectòria professional dels corresponsals. Hi trobem l'Antoni Busquets en les seves múltiples facetes: el mestre, el pedagog, el periodista, el crític literari i l'escriptor. I hi trobem Víctor Català, com a escriptora professional, com a crítica literària, com a presidenta dels Jocs Florals de Barcelona, el 1917, i de l'Esbart de Vic, el mateix any, i com a presidenta de la l'Acadèmia de Bones Lletres, el 1923.

La transcripció de les 47 cartes, editades aquí, s'ha fet respectant escrupolosament els manuscrits originals. No s'ha regularitzat ni l'ortografia ni la puntuació. L'única variació que s'ha fet ha estat la de posar en cursiva les paraules subratllades. Les abreviatures no s'han desenvolupat. Les paraules que no s'han pogut interpretar s'han indicat entre claudàtors i amb quatre creus. Les correccions del manuscrit original s'han anotat a peu de pàgina. Cada lletra s'ha enumerat i encapçalat amb el nom de la persona que l'enviava, el lloc des d'on l'havia escrit i la data. També s'ha anotat una petita fitxa tècnica de cada lletra, on s'ha fet constar si la carta estava escrita a mà i la seva mida. Pel que fa a l'anotació, s'han anotat els autors una primera vegada i, després, quan han tornat a aparèixer, s'han deixat d'anotar. Principalment, s'ha volgut documentar la relació professional entre Antoni Busquets i Víctor Català.

Agraeixo a Lluís Albert i Rivas, nebot de Caterina Albert, que m'hagi tramès les 32 cartes que Antoni Busquets va dirigir a Víctor Català. D'altra banda, agraeixo a Imma Bosch, néta de Miquel Bosch i Jover, que m'hagi enviat 15 cartes de Víctor Català adreçades a Antoni Busquets. Gràcies als hereus d'aquests fons hem pogut recuperar la relació intel·lectual d'aquests dos corresponsals.

Edició de l'epistolari Antoni Busquets-Víctor Català (1905-1933)

1-Antoni Busquets:¹ Sant Vincens dels Horts, 17 maig 1905²

Á Víctor Català.³
Barcelona

Distingit y admirat confrare: Habentme encarregat la casa "Dalmau Carles y C^a, ["] de Gerona, la confecció d'un llibre de lectura catalana pera las escolas, y afi de responder tant bé com puga á la comanda de la citada casa editorial, he pensat á més de resumir nostre moviment literari, continuar una petita y triada antologia dels principals poetas y prosistas. No pot faltarhi Vosté, que ha donat à la nostra Renaixença un estil tant brillant com personal, per lo que m'atrevesch à demanarli una página de prosa adecuada al esperit del llibre. Si no ho fa per la persona que s'atreveix sense cap títol à importunarlo, fassihó pensant que contribuirá à n'el major esplendiment de las lletras patrias que tant y tant deuen à V.⁴

De més a més van à n'el llibre'ls retratos dels col·laboradors; si te à bé fernesel arriivar à fi de enviarlo al dibuixant olotí Berga y Boada⁵ qu'es el que'ls dibuixara al carbó, doblement li agrahirém. La obra está ja ordenada y anotada ab apuntacions

1. Antoni Busquets i Punset (Sant Hilari Sacalm, Selva, 1876-Calders, Bages, 1934) Mestre i escriptor. Publicà els poemaris: *Lliroia* (1895), *Flors del Montseny* (1897) i *Ventitjols de Guilleria* (1901), així com els reculls de narracions: *Del Montseny* (1903) i *Del meu viure rural* (1930) i les novel·les: *Dos amors* (1907), *Plantamor* (1908) i *Calvari* (1917), entre d'altres obres. Col·laborà en diverses publicacions periòdiques i dirigí *La Ressenya* i *Ressenya Literària*, així com la plana literària d'*El Pla de Bages* i la *Revista Il·lustrada Jorba*. Fou el responsable d'*Aplech* (1906), una antologia de textos literaris catalans per als escolars. D'aquesta obra se'n feren diverses edicions. En alguna ocasió firmà les seves obres amb el pseudònim Follet o Jordi d'Osor.
2. Aquesta carta està escrita a mà. A la capçalera hi té imprès: "FOMENT DE LA INSTRUCCIÓ Y EDUCACIÓ POPULAR. SANT VICENS DELS HORTS." La seva mida és: 18'5 x 13'1 cms. Totes les cartes d'Antoni Busquets que estan dirigides a Víctor Català provenen de l'Arxiu-Museu Víctor Català de l'Escala.
3. Caterina Albert i Paradís (l'Escala, 1869-1966) Escriptora. Literàriament, fou coneguda pel pseudònim Víctor Català, amb el qual firmà totes les seves obres. L'any 1898, tot i que anteriorment ja havia col·laborat en diverses publicacions periòdiques, començà la seva carrera literària al certamen literari d'Olot. Allà fou guardonada pel monòleg *La infanticida* i el poema *El llibre nou*. Arran de l'escàndol que patí en aquells Jocs Florals, quan es va saber que era una noia qui havia escrit aquell monòleg tan punyent, pel que feia a la temàtica, decidí emparar-se en el pseudònim Víctor Català. Les primeres obres que publicà foren un poemari i un recull de monòlegs: *El cant dels mesos* (1901) *Quatre monòlegs* (1901). Posteriorment, donà a conèixer el recull de narracions *Drames rurals* (1902), amb el qual esdevingué capdavantera en el gènere del "drama rural". La seva estètica literària es va caracteritzar per plasmar a les narracions l'aspecte més fosc de la vida humana. Altres reculls de narracions que publicà foren: *Ombrivoles* (1904), *Caires vius* (1907), *La Mare-balena* (1920), *Marines* (1928), *Contrallums* (1930), *Vida mòlta* (1950) i *Jubileu* (1951). Es consagrà com a escriptora i aconseguí un gran reconeixement amb la novel·la *Solitud* (1905).
4. Víctor Català, tot i que en un principi va excusar-se de no poder col·laborar a l'antologia, per raons de salut i compromisos adquirits, finalment hi va col·laborar. La persistència i tenacitat de Busquets en aquest assumpte va aconseguir que l'escriptora acabés col·laborant-hi. Vegeu: Víctor CATALÀ, "Ma cambra blanca", dins Antoni BUSQUETS I PUNSET, *Aplech. Models en vers y en prosa del nostre Renaixement pera ús de les escoles de Catalunya. Mallorca. Valencia y Rosselló*, compilat, ordenat y anotat per Antón Busquets y Punset. [Il·lustracions de Joseph Berga y Boada y Prudenci Bertrana], Gerona, Carles Dalmau y CA. Editors, 1906, ps. 123-125.
5. Josep Berga i Boada (Olot, 1872-Sant Feliu de Guíxols, 1924) Escriptor i pintor.

biograficas de cada colaborador, per la que li estimaria'ns ho fes arribar à la major brevetat possible, doblantli aixis las mercés mes afectuosas.

Ab aquesta ocasió s'ofereix à V. attent S. y admirador respectuós qui b.s.m.

Anton Busquets y Punset

Direcció del Foment de la instrucció y educació popular S. Vicens dels Horts (Barcelona) als 17- Maig de 1905.

2-Caterina Albert: Barcelona, 26 maig 1905⁶

Sr. D. Anton Busquets y Punset
Sant Vicens dels Horts.

Molt Sr. meu y de tota ma consideració: Perdoni si no li he contestat mes prompte á s'atenta lletra data 17 corrent: he estat malalt y avuy es lo primer dia de llevarme.

Li dono moltas mercès per haver pensat en mi al confeccionar son llibre de lectura catalana y sento de veras que aquesta indisposició que estich passant are, y mes endevant perentorias ocupacions y compromisos me privin de complaure'l escriguent una modesta plana pera son llibre en projecte. M'aconsola pensar que cap falla hi ferá mon nom, si, com es d'esperar, logra vosté apomellarhi'ls mes remarcables de nostra renaixensa. En quant al retrat, que vosté se serveix demanarme, no li envio, perquè no'n tinch cap, y no'n tinch cap precisament pera no cedirlo á las instancias de las personas complacents que, com vosté, voldrian reproduhirlo assí ó allá. Estimántloshi molt l'atenció á n'aqueixas personas, no las puch atendre per haver resolt que may cap retrat meu figuri enlloch. Y are que ja he tingut lo gust de contestar à sa lletra, lo felicito y li dono novas mercés pe'l celebrat llibre que li publicá fa algún temps l'Avenç y del que vosté tingué la gentilesa de dedicarmen un exemplar.⁷ Es un llibre saborós y ben escrit y que obtingué de la crítica'l favor que desitjo pera sa nova producció didactich-literaria.

De vosté, ab aquesta ocasió admirador y servidor atent

Victor Catalá

Barcelona, 26 maig 1905.

- Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 18 x 12 cms. Totes les cartes de Caterina Albert que estan dirigides a Antoni Busquets, editades aquí, provenen del fons de Miquel Bosch i Jover, que és privat. Cal dir que en aquest fons no s'hi conserven totes les cartes que Víctor Català va trametre a Antoni Busquets. Sembla ser que Antoni Busquets va donar aquestes lletres a Miquel Bosch i Jover, el seu deixeble. Per aquesta raó les lletres es troben en el fons Bosch i Jover.
- Vegeu: Antoni BUSQUETS, *Del Montseny*, Biblioteca Popular de "L'Avenç", núm. 15, L'Avenç, Barcelona, 1903.

3-Antoni Busquets: [Sant Vicens dels Horts], 17 juny 1905⁸

Á Victor Catalá.
Barcelona

Distingit y admirat comfrare: M'arrivá la seva del 26 de Maig. L'honra que'm dispensa ab ella, de moment no'm deixá atinár á res mes sino à conformarme ab la deserció de V. en las planas de la *Antologia*, ja à punt de anar à la impremta; després hi he anat pensant y... que vol que li diga: m'ha semblat ben trist renunciar à sa firma: pro per altre part respecto profundament son greu estat y desitjo verament son restabliment, y mes son total enfortiment per bé de las llettras y del Art nostre. Donchs he regirat tota la prosa de V. y en la "Ilustració Catalana" he trovat un quadrich ben maco y adequat al objecte: "La cambra blanca"s retola.⁹ L'he retallat tot desseguida y l'he continuat al *Aplech*, pro tot plegat, bo y repensantme he considerat que valia ben bé la pena de demanarnhi permis; donchs, si bé que llunyá y emboyrat, me semblava son excusament un pretext per no venirli à pler figurar à la obreta escolar y sent aixis fora imprudent *fer entrar el clau per la cabota*: També podia haberli dit en ma anterior que encar de no esserli possible fer quelcom nou, V. mateix tries, de lo ja publicat, lo que mellor li semblés... Y bé, en cas de que hi tinga inconvenient pot dirho obertament que será complagút desseguida.

Si, verament hi he acoblat lo mellor de la nostra producció literaria y'l llibre fera goig y un gran bé à las llettras y al esperit de la Catalunya renaixenta.

Me plau, perque amagarho, l'concepte que ha format de *Del Montseny*. Deu li pagui la bona voluntat. Ajudant Deu, pel tombar la tardor li faré'l pobre present d'un altre llibre meu una mica mes gros que *Del Montseny*. Dintre poch dias el donaré à las prempsas de L'Avenç contindrà lo següent, prosa tot.¹⁰

Desvetllament (volum dels Jochs Florals 1904)

Mitjdiada (" " " " ")

El darrer son d'en Sagorra (inedit)

L'hivern à montanya (Vol-I de Joventut)¹¹

Els caramellayres del Roser (" ")¹²

Transit (inédit)

Al sot del Senglá (inedit.)

El Fossar de Sau (Vol-I de Joventut)¹³

Dos amors - (noveleta inedita)¹⁴

8. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 20'5 x 14'5 cms.

9. Vegeu Víctor CATALÀ, "Ma cambra blanca", *Ilustració Catalana*, any I, núm. 24, 15-XI-1903, ps. 285-286. Posteriorment, Víctor Català va incloure aquesta prosa en el llibre *Mosaïc* (1946).

10. No sabem a quin llibre es refereix.

11. Vegeu Antoni BUSQUETS I PUNSET, "L'hivern a montanya", *Joventut*, any I, núm. 14, 17-V-1900, ps. 220-222.

12. Vegeu Jordi d'OSOR [Antoni BUSQUETS I PUNSET], "Los caramellayres del roser", *Joventut*, any I, núm. 10, 19-IV-1900, ps. 149-150.

13. Vegeu Antoni BUSQUETS I PUNSET, "Lo fossar de Sau", *Joventut*, any I, núm. 33, 27-IX-1900, ps. 521-522.

14. *Dos amors* va convertir-se en una novel·la. Busquets la va publicar el 1907.

Potser que s'altres quelcom l'ordre per mor de l'extensió de la novel·la.¹⁵ Aytal llibre anirà encapstat ab un article. estudi. impresió ó no se que dirne, que aniré à escriurer al Santuari del Far, alta Guilleria.

Acabat el trangol d'examens me'n aniré à n'aquell recó de ma comarca à reposar y à... sommiar, y allà penso escriure bé ó malament l'article que m'han demanat sobre *Solitud* la gran novel·la de V. que rellegiré allà en aquella soletat. Me fa por de parlar d'aytal llibre; me fa gran respecte, y à no ser la insistencia de que m'ho han manat à la fi, hauría callat, guardantme la impresió per mi sol.¹⁶

Jo si que'l felicito pro de tot cor, desitjantli llarchs anys de vida y de salut per que pugua anar enriquint la nostra literatura. A Deu ho encomana qui es son mes respectuos admirador y servidor affm.

17-6-905

Anton Busquets y Punset

4-Caterina Albert: [L'Escalà], 2 juliol 1905¹⁷

Sr. D. A. Busquets y Punset
Sant Vicens dels Horts.

Perdoni altra volta, senyor Busquets, si enmitj del bat y bull d'ocupacions precisas, precursoras d'una anada á fora per molts mesos, vaig haver de retardar mes de lo que desitjava la contesta à sa darrera grata lletra. Suposo que'l no haver rebut aquesta contesta mes prompte, no l'haurá privat de tirar avant la estampació de sa *Antologia*. Cap inconvenient tinch en figurarhi; li dono, al contrari, moltas mercés per s'atenció de voler que de totas passades jo hi figuri. Pot reproduhir "La cambra blanca" y si li sembla que en lloch d'ella pogués anarhi mellor (sihent l'obreta destinada à gent menuda) la primera rondalla de "Solitud" -Capitol VI,- m'ho diu y jo demanaré'l permís corresponent á *Juventut* pera que V. pugua posarli. Vosté mateix, donchs, fassa lo que mellor li sembli.¹⁸

Li estimo de veras l'oferiment d'un exemplar de son pròxim llibre. Jo, de moment, no puch correspondre á sa cortesia per no tenir mes volums disponibles. Vosté, qu'es autor, ja sab que se'n van de las mans los exemplars sense que un se'n adonga y que no's pot complir ab la meytat de la gent que un voldria. Altra-ment, fa bé de trevallar imparablement: lo trevall es una gran distracció y un gran aconhort en la vida. Jo que, à Déu mercé, no tinch pas perquè queixarme, fins are, dels comptes que aqueixa m'ha fet, puch dirli que las horas que he passat mes

15. Cal remarcar que, posteriorment, Busquets va publicar el recull de narracions *Del meu viure rural* (1930), on va incloure "Els caramallayres del Roser", que esmenta en aquesta lletra.

16. Vegeu Antoni BUSQUETS, "Victor Català y sa novel·la: *Solitud*", *Gent Nova*, any VII, núm. 194, 5-VIII-1905, ps. 2-3.

17. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 17'5 x 11'5 cms.

18. Vegeu nota 4 de la carta 1.

à pler, son potser las que dedicava, aváns, à mos tranquils esbargiments literaris. Que vosté ho puga dir aixi mateix y que son llibre darrer porti sempre bonas aventatjas de fortuna als precedents! Del que ara prepara me'n son coneguts uns quants treballs que'm permeten augurarli un nou éxit del que s'alegria de veras son affm s.s. y a.

q.l.b.l.m.

Victor Catalá

2 Juliol 1905.

5-Antoni Busquets: [Sant Vicens dels Horts], 8 agost 1905¹⁹

Á Victor Catalá
La Escala.

Distingit senyor méu: Fan ja dias m'arrivá sa lletra, que no habia respost avants per mor de poguerli incloure ma pobre opinió sobre sa capdalt novela "Solitut" que m'han demanada'ls valents companys de Badalona pera son periodich.²⁰ La rebrá per corréu separat ab mon humil discurs sobre las *Eucaristiques* del gran Mossen Cinto: quin exemplar buscava de temps pera poguerli'n fer ofrena; per fí l'he arplegat, y espero'n pendrá la bona voluntat.²¹

Lo que'm diu V. de que li sembla que per la nostra Antologia aniria mellor la rondalla de las *llufes*, ó sia 'l capítol VII de "Solitut" no'm ve de nou y també ho habia pensat mentres regirava sos llibres de prosa per trauren un fragment apropiat, pero resulta massa extens, y com que ja hem hagut d'anar reduhint per no passar de las trescentas páginas, es un mal de cap açó de fer payrar à la maynada d'una página tant dolça, tant suau ¡Alabat sia Déu !

No sé si ha vist pels periodichs la convocatoria del Concurs artístich demanant una portada al cromo pera'l llibre de que li parlo. Vosté que tant bé pinta y dibuixa, si'ns honrés ab una idea nova y que anés apropiada pel caracter de'l llibre! Com li'n sentiriam grat!

L'altre dia'm trobava à Gerona, anant al Far, y à la llibreria Dalmau y Carles se comentava que en el llibre hi anessin tots els retrats d'escriptors y escriptoras menys el de V. y fins se mogué una mica d'altercat y à totas passadas li volian fins al extrem que feyan treure d'un grupo fotogràfich l'efigie de V. Jo, considerant el disgust que aixó li hauria ocasionat, vaig lograr de que no's fes aytal, amenaçant ab no entregar el llibre. La gran sort fou d'anar aquells dias allá, del contrari sense demanarmen permis hi surt.²²

19. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 17'5 x 11'5 cms.

20. Vegeu nota 16 de la carta 3.

21. Vegeu Antoni BUSQUETS, *Les Eucaristiques de Mossen Jacinto Verdaguer*, Impremta i Llibreria de J. Franquet i Serra, Girona, 1904.

22. Caterina Albert, sobretot en els seus primers anys d'escriptora, mai va voler publicar el seu retrat, perquè volia separar la seva vida personal de la literària. Professionalment, era coneguda com a Víctor Català, mentre que en els altres àmbits de la seva vida, era la Caterina Albert.

Al veure pel segell especial que la lletra de V. venia de La Escala, y no sabent per altre part com adreçarli la meva per que anés més depressa, m'he recordat que en dita població hi viu una senyoreta, la Caterina Albert, qui en temps que feyam *La Creu del Montseny* ens havia honrat ab sa distingida col·laboració;²³ á n'ella y per entregar á V. l'adreço, donchs, suposant que la rebrá lo mateix que'l plech apart.

Estimo en lo que val el desitj mostrat per V. del éxit de mon próxim llibre de narracions literarias.

Y prou, que ja l'hauré molestat prou. De nou à sas ordres affm amich y devot

Anton Busquets y Punset

8-Agost de 1905.

6-Caterina Albert: 12 agost 1905²⁴

Sr. D. A. Busquets y Punset
S. Vicents dels Horts.

Distingit senyor: Tinch rebuda la seva lletra data 8 ct. y la critica que s'ha servit fer de ma novela "Solitut". Referent á n'aquesta crítica, no'm toca mes que donarli moltes mercés per los testimonis de consideració que en ella'm prodiga y que li estimo de veras; mes de pas me permetré ferli una observació: la malaltia greu à que V. fa referencia, no fou greu per fortuna meva, sinó un pasat atach *grippal* que m'amohinà durant una temporadeta ab son rossech de molestias inevitables en aqueixa dolencia; res donchs, posá en perill la meva vida, ni fou part en ma indisposició lo modest treball que feya pera "Joventut".²⁵ Llevat d'això, es de mon deber alabar tot lo restánt de son estudi, no per lo que á mi's refereix sinó per las condicions literarias que hi resplandeixen. Igualment ó ab mes motiu encar dech ferho per ses *Eucarístiques*, hermós discurs digne de la seva ploma y

23. Caterina Albert va col·laborar en dues ocasions a *La Creu del Montseny*, que dirigia Jacint Verdaguer. Va publicar-hi un poema i una traducció. Ambdues vegades va firmar amb el seu nom real. Vegeu: Caterina ALBERT, "La Broma", *La Creu del Montseny*, any I, núm. 8, 7-V-1899, ps. 91-92.

Caterina ALBERT, "L'escultor y'l cabreret", *La Creu del Montseny*, any II, núm. 52, [Cap d'any de sa fundació. Diada de Sant Josep de 1900. Número extraordinari redactat per les poetesses catalanes.], p. 124. Aquesta última col·laboració era una traducció d'una faula del poeta alemany Rudolf Baumbach (1840-1905).

24. Aquesta carta està escrita a mà amb paper ratllat. La seva mida és: 17 x 11 cms.

25. Com és sabut, entre el 19 de maig de 1904 i el 20 d'abril de 1905, Víctor Català va publicar *Solitud* en el fulletó de *Joventut*. El maig de 1905 la novel·la va sortir publicada a la Biblioteca "Joventut". Antoni Busquets va publicar una crítica sobre *Solitud* on remarcava que l'escriptora havia escrit alguns capítols en un estat de salut greu. Deia: "Las circunstancias que acompañaren la confección de la novela, poden haber fet neixer els temors de que está possehit l'autor. La seva greu malaltia, mes que tot, en mitj de la que rebia vostras peticions de material pel follet de *Joventut*, han d'haberlo congriat aytal temor; puig no n'hi ha per menys habent escrit alguns capítols (precisament els mellors) en arbolaments de febre, deixant el lliç posant en perill sa existencia." Vegeu: Antoni BUSQUETS i PUNSET, "Víctor Català y sa novela: *Solitud*", *op. cit.*

de l'augusta que va inspirarlo. També li'n dono mercés pe'l xamós discurs aquest y encar per un' altra cosa: per haver fet respectar ma voluntat en lo referent al retrat. De no haverho V. conseguit, m'hauria vist en la necessitat desagradable de fer aturar la publicació del llibre, puig estich decidit á que no's publiqui cap retrat meu sens mon permis exprés y aquest no tinch cap ganas de donarlo per are. De manera que V. ha evitat un veritable perjudici á la casa editora del llibre y ha fet un servei à n'aquest son afm servidor que l.b.l.m.

Victor Catalá

12 Agost 1905.

7-Antoni Busquets: Sant Vicens dels Horts, 1 maig 1906²⁶

Á Victor Catalá
Barcelona

Benvolgút comfrare: Vulga Deu que las presents el trovin ab bona salut com per are la meva g. á Ell.

He acabada una noveleta,²⁷ quin procés temps ha anava afalagant. Com que ha sigút fins are la meva obra minada, voldria que al sortir á llum tingués las menos taras possible[s]. He fet el proposit de ferla llegir á tré[s] ó quatre amichs-mestres, y de son parer trauren el partit possible pera donarhi la darrera llimada definitiva: Entre ells había també resolt posarhi à Vosté, si fos tant amable d'accedir, suplicantli que's digni dirhi tot lo que d'ella li'n sembli, sense contemplacions, car jo'm pego força de la veritat crua; no m'ofenen may els judicis sobre qualque cosa meva, que pujan ferme personas d'altíssim criteri.

Cas de concedirme aytal mercé, li faria portar per el recader (ne tenim que fa dos camins diaris à ciutat) tot desseguida.

À darrers del present estarà ja encuadernat l' *Aplech* ò Antologia pera las escolas de Catalunya. Li encloch un exemplar del fallo del jurat nombrat pera premiar una portada. Resultará un llibre força simpátich, dintre l'objecte que se li senyala. La seva sortida tant tardana ha fet que jo no dongués al publich mon llibre de prosa apunt d'eixir.

M'alegrá força la galant nova de la sortida de una novela seva, que dona'l *Poble Catalá*.²⁸ De quina faysó serà? Rural ó ciutadana? Sia com se vulla'm prometo las mellors estonas continuant las emocions experimentadas ab *Solitut*, quin llibre vaig endurmen al sarró de las caminadas en una estada al Santuari del Coll d'Osor durant els dos dias de Pasca.

26. Aquesta carta està escrita a mà amb paper ratllat. A la capçalera hi té imprès: "ANTON BUSQUETS I PUNSET". La mida de la lletra és: 17'5 x 11'5 cms.

27. Es refereix a la novel·la *Plantalamor* (1908). Busquets va deixar llegir el manuscrit de l'obra a Victor Catalá. Vegeu carta 22.

28. El 14 d'abril de 1906, *El Poble Catalá* anunciava els objectius que tindria la publicació quan es convertís en diari, l'1 de maig de 1906, i donava els noms dels primers novel·listes que havien de publicar a la Biblioteca d' *El Poble Catalá*: Victor Catalá, Pous i Pagès i Massó i Torrents. Vegeu: *El Poble Catalá*, "L'Administració al públic", any III, núm. 75, 14-IV-1906, s/p.

Rebi una vegada més el testimoni de la consideració més distingida de son affm. y devot entussiasta q.l.b.l.m.

Antón Busquets y Punset

s/c Sant Vicens dels Horts 1 Maig de 906.

P.S. Els companys de la revista "Armonia" de Gerona's daleixen pera poguer publicar quelcom de V. en son periodich... Si'ls volgués donar quelcom, per poch que fos...! Ey! poch en el sentit material. Are hi haurá bona ocasió, donchs preparan el nombre de Juny pera festejar el quart aniversari: de la mort del gran Verdaguer (A.C.S.) Pot incloure'mho, si li plau. Cregui que li'n quedarán agra'hidissims y obligats. S'ho mereixen que sels ajudi, puix vol tota una abnegació trevallar en aquella admosfera de ensopiment.²⁹

Val

8-Antoni Busquets: Sant Vicens dels Horts, 18 setembre 1906³⁰

À Víctor Catalá
La Escala

Honorable confrare: Pel mateix corréu, y en plech certificat, li envio un exemplar del llibre *Aplech*, que per encárrech de la casa Dalmau Carles y C^a de Gerona, vaig compilar, ordenar y anotar. Prenguin la bona voluntat.

Es clar que'm plauria sapiguer que'n pensa del conjunt. Per parts hi trovará defectes, com es natural en un llibre de tal fayçó, pro per l'objecte à que se'l destina ja pot ésser passador, no fa? Per are sembla que té força éxit. Els mestres el demanan y es lo que cal per mor de que la nostra llengua preuada y las figuras que la conreuan sian conegudas y estimadas de la gent de demá. La segona edició³¹ la farém més cuydada y en els blanchs que quedan al devall de molts trevalls, hi posarém monuments de la terra ab lleugeras noticias d'aytals tot tret de las obras de Piferrer,³² Parcerissa³³ y Pi y Margall.³⁴

Jo, més que la literatura m'atrau la Pedagogía, y trevallo ardidament pera sanear la seva admósfera y fer la tasca instructiva ben suau als menuts, y per có'm valch del Art.

29. No tenim constància que Víctor Catalá col·laborés en el número que *¡Armonia!* va dedicar a Verdaguer.

30. Aquesta carta està escrita a mà. A la capçalera hi té imprès: "ANTON BUSQUETS Y PUNSET". La mida de la lletra és: 20 x 14 cms.

31. L'any 1916 es va publicar la segona edició de *l'Aplech*. Posteriorment, se'n feren altres edicions els anys 1923 i 1932.

32. Es deu referir a Pau Piferrer i Fàbregas (Barcelona, 1818-1848) Escriptor. Va ser un dels autors, pel que fa als textos, de *Recuerdos y bellezas de España* (1839).

33. Es refereix a Francesc Xavier Parcerisa i Boada (Barcelona, 1803-1876) Dibuxant, litògraf i pintor. Dibuxà i litografià els principals monuments de Barcelona i del Principat. Va endegar un projecte per a reunir en una obra el testimoni gràfic dels millors monuments artístics espanyols. El resultat va ser la publicació de *Recuerdos y bellezas de España* (1839).

34. Es refereix a Joaquim Pi i Margall (Barcelona, 1810-1891) Gravador i dibuxant. Cal destacar que és autor de les làmines de *Monumentos Arquitectónicos de España*.

L'altre dia en atractiva converça ab l'estimat amich Lluís Via,³⁵ parlarem molt de la tasca de vosté y la converça'ns portá qui sap lo lluny cap als primers temps de la seva aparició en el camp de las lletras, y vaig endevinar que aleshores que's promogué aquella *infantil* polèmica entre la *Maria de la Selva* y algún escriptor conegüt sobre la bondat de la tasca de Víctor Catalá,³⁶ algü sospitá que la tal María de la Selva era jo, éssent una gran falta de veritat, perque ja desde'ls primers trevalls, que jo ja sospitava d'ahont venian, me mostri *coram populo* devot entussiaista, per coneixer anteriors trevalls, sobretot à més de la tasca à *La Creu del Montseny*,³⁷ aquell hermós y vibrant treball que al Certamen de Olot li llorejaven, ja fa temps.³⁸

No sé quin [++++] podíá pendrer aytal sospita. Arrivá fins à vosté aytal remor? Conto que si y per ço voldríá esvahir tot pensament envers aytal infundi. Jo no so cap devot de darrera hora, ni cap convençüt. Mon entussiasme, ma devoció envers sa tasca, es molt meu, ben méu nascut en mi mateix; més aviat jo n'he convençuda de gent que al començ li tenian certa prevenció.³⁹

Y prou d'aquest assumpto. Crech que l'Aureli Capmany,⁴⁰ el popular folklorista li ha demanat un dibuix per una de sas cançons; aixís m'ho digué'l día que al *Foment* que dirigeixo en aquesta plana del Llobregat, ferem examens, ahont ell vé á contar alguna rondalla educativa é instructiva. L'ha complagut? Desitjant que l'estiu li haja provat y que las lletras y las Arts n'hajan sortit assortidas se despedeix, repetintse à vosté affm. amich y admirador

Antòn Busquets y Punset.

Sant Vicens dels Horts 18 Septembre 1906. No ha fet rés pel próxim Congrès de la Llengua catalana? Perdoni la indiscreció.

Val.

35. Lluís Via i Pagès (Vilafranca del Penedès, 1870-1940) Escriptor. Va ser un dels fundadors del setmanari *Juventut* (1900-1906). Va ser el director literari d'aquesta publicació. Algunes de les seves obres són: *Impressions i records* (1899), *Fent camí* (1905), *Esteles. Poesies* (1907) o *Del cor als llavis. Poesies* (1910). Vegeu la correspondència que va enviar a Víctor Catalá a: Irene MUÑOZ I PAIRET, (ed.), *Epistolari de Víctor Catalá*, Editorial Curbet, Girona, 2005, ps. 25-123.
36. Arran de l'aparació dels primers drames rurals de Víctor Catalá a *Juventut*, des de la *Renaixensa*, sota el pseudònim de Maria de la Selva, un escriptor va polemitzar sobre l'estètica literària de l'escriptora amb Geroni Zanné i Lluís Via. Vegeu la polèmica que hi va haver en els següents articles: Maria de la SELVA, "En Víctor Catalá", *La Renaixensa*, any XXXI, núm. 8720, 28-XI-1901, ps. 6872-6874. Geroni ZANNÉ, "Carrinclonerías", *Juventut*, any II, núm. 95, 5-XII-1901, ps. 803-804. Lluís VIA (per la transcripció), "Carta d'en Met de las concas á na María de la Selva", *Juventut*, any II, núm. 143, 6-XI-1902, ps. 721-722.
37. Vegeu nota 23 de la carta 5.
38. Es refereix al monòleg *La infanticida*, que va ser premiat al novè certamen literari d'Olot.
39. Antoni Busquets, tot i tenir una estètica literària oposada a la de Víctor Catalá, admestia ser admirador de l'escriptora. Cal remarcar que Antoni Busquets seguia la tradició literària hereva de la Renaixença, que plasmava l'aspecte més idil·lic de la ruralia.
40. Aureli Capmany i Farrés (Barcelona, 1868-1954) Folklorista i escriptor.

9-Caterina Albert: 27 setembre 1906⁴¹

Sr. D. Antón Busquets y Punset
S. Vicéns dels Horts.

Molt Sr. meu y amich:

Una mica retrassat he tingut lo gust de rebre l'aixerit *Aplech* que m'anunciava sa ata. lletra y ab tot y no haver tingut encar temps pera llegirlo ab la detenció que's mereix, m'apresso á felicitarlo ben sincerament per son treball, gust y des-tresa, donantli de passada expressivas mercés pe'l present, la nota encomiástica y la dedicatoria del volum -aqueixos trevalls de compilador semblan senzills y no son mes que un seguit d'esculls que fan naufragar de bo de bo, al que s'hi embranca si no está pas ben provehit de paciència, cultura é inteligencia especials; y si á mes de una compilació qualsevol, aquesta va encaminada á fins tan especials com l'*Aplech* de V. las naturals dificultats del genre se centuplican d'una manera maravellosa. No ni'n dich res del tacte y discreció que precisa quan se tracta de ajudar á formar las tendras inteligencias infantinas! Per sort me sembla que á V. no li han mancat aqueixas qualitats y'm sembla que la maynada quedarà tant contenta de son obra com V. del éxit merescut que aquesta tindrà. Per la meva banda, me complasch en dirli que també jo n'hi he quedat content tota vegada que la nota que'm fa referencia, alabansas excessivas á part, es d'una perfecta correcció que li estimo de veras. Això me fa mes grat son llibre, que d'altra manera podia desagradarme: mercés.

Es curiós lo que me diu referent al assumpte aquell de M. de la Selva. No; no ho sabia pas que s'hagués dit era V. M'havian dit de un altre escriptor y també resultá falç. Per això, anch que hagués sigut V. no tenia que disculparse: cap ressentiment ni malavolença li guardo á Maria de la Selva, sia qui sia. Una cosa que se dóna al públich es judicable y discutible y condempnable, sempre que qui ho fa ho fassa ab miras nobles y aixecadas, com me crech ho feu Maria de la Selva. Sembla que á n'ella no li agradavan mos escrits y ho digué sens ánim d'ofendre'm ni de mancar á la deguda cortesia y per això sa opinió me sembla molt respectable.

¿Si he fet cap treball pe'l Congrés de la Llengua Catalana? No senyor, no. No tinch competencia pera tant y anch que la tingués no hauria tingut temps ni... ganes de bestraure publicament, hont sòls deuen camparhi barrets y dels mes alts.

Tampoch he pogut fer lo dibuix que'm demanava'l senyor Campany y també per las mateixas rahóns: no se dibuixar mes que *pera mi* á estonas perdudas y are no tinch un moment pera res.⁴²

Y are prou, senyor Busquets. Que ben aviat puga fer la segona edició de sa nova obra y rebí de nou la enhorabona que ab gust li envia son amich y servidor

Victor Català

27 Sebpre de 1906

41. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 21 x 13'5 cms.

42. Víctor Català no va arribar a professionalitzar-se com a dibuixant, com ho va fer amb la literatura.

10-Antoni Busquets: Hospitalet de Llobregat, 15 febrer 1907⁴³

Á Victor Catalá
La Escala.

Distingit confrare: Deu lo guard y per molts anys! Avúy regirant papers y llibres y ordenant ma biblioteca alterada ab motiu de mon traslado à la *Direcció de la Escola catalana Doctor Robert*, he topat ab *Solitut* separada de altres obras per mi estimadas que ostentan en sa portadeta l'autógraf del autor. He sentit desitj de que fos com las altres y per çó m'atrevesch à enviarli l'exemplar per si'm vol fer la mercé de una dedicatoria. Pot dir qu'es mania, pro'm farà una gran ilusió. Deu li pagui l'obsequi que li serà agrahit de debó.

Li poso'ls segells per si vol pendres la molestia de certificar el llibre. Me sabria greu, tota vegada que es la primera edició.

Encar no li he regraciat l'atent rebút y senyalada distinció ab que acollí *Aplech*, que s'agota y's prepara la segona edició. Li aviso per si tingués gust de cambiar el treball ò tingués algún dupte pera esmenar.

Per el bon amich Via, sé que s'acaba la estampació de *Cayres vius*,⁴⁴ esperats ab ver dalé per els ayments de lo veritablement bó de las nostras lletras. Deu fassa sia ben aviat.

Y, are que parlo d'en Via, no sé si sap que está malalt de molt cuydado: pobre Via, pobre y bon company! Ahir vaig veurel y'm semblá trovarlo molt abatut. El metje encar no pot assegurar rés, fins passats cinch dias. Déu li honri la salut pera continuar en bé de las lletras la tasca séva tant senyalada.

Ens ha ben desilusionat l'avis de *El Poble Catalá* excusantse de la novela de V.⁴⁵ Que hi farém. Mentres no sia causat per enfermetat de V. menos mal. Un dia ó altre vindrá'l present.

La carta's va allargant y temo molestarla. Bo y demanantli perdó y donantli mercés per endevant, me repetesch de V. affm. s. y amich devot entusiasta
q.b.s.p.

Anton Busquets y Punset

Hospitalet de Llobregat 15 Febrer de 1907.

43. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 17'5 x 13'5 cms.

44. Vegeu VÍCTOR CATALÁ, *Caires vius*, Biblioteca "Joventut", 1907.

45. A *El Poble Catalá* no s'ha localitzat l'avis al qual fa referència Antoni Busquets.

11-Antoni Busquets i Punset: Hospitalet de Llobregat, 18 juny 1907⁴⁶

A Víctor Català

Distingit confrare: Li adjunto un número de *La Ressenya*⁴⁷ que parla una mica només de *Cayres vius*.⁴⁸ En la noteta que hi faig en la secció Passejant hi ha la promesa de parlarne ab la extensió que's mereix; dita promesa no la hi podré complir jo, car l'amich Raymond Casellas⁴⁹ fa pochs dias va encomenarme que'n parlés a *La Veu de Catalunya*. Allá, donchs a no tardar hi anirà la meva impressió del galant llibre de V.⁵⁰

Per *La Ressenya* y *Gent Nova*,⁵¹ ahont hi acostumo a parlarne, he encarregat a altres companys la nota bibliografica. Bon punt sortin les hi enviaré.

No sé si li habia participat mon traslado a Hospitalet, ahont me han encarregat la Direcció de les *Escoles Catalanes* Doctor Robert, y també la direcció de la revista *La Ressenya*. Aquí, donchs, com a S. Vicens, me te a ses ordres sempre devot y entusiasta s. y amich q.s.m.b.

Anton Busquets y Punset

18 Juny de 1907.

12-Caterina Albert: L'Escala, 12 setembre 1907⁵²

Sr. D. A. Busquets y Punset
Hospitalet.

Molt Sr. meu y amich: Acabo de rebre l'ex. de sa novela "Dos amors"⁵³ ab una expressiva endreça, que agraeixo, un y l'altra, molt de veres. Es un llibret molt ben presentat y que anant signat per la prestigiosa ploma de V. diu con-

46. Aquesta carta està escrita a mà. A la capçalera hi té imprès: "La Ressenya. HOSPITALET DE LLOBREGAT. BARCELONA. DIRECCIÓ." La mida de la lletra és: 27'5 x 11 cms.
47. *La Ressenya* era un "Periòdic d'informació local, il·lustrat y literari". Va aparèixer l'any 1907 a l'Hospitalet de Llobregat. Els seus responsables eren Antoni Busquets i Pere Ferrés i Costa. Vegeu Joan TORRENT-Rafael TÀSIS, *Història de la Premsa Catalana*, vol. II, Editorial Bruguera, Barcelona, 1966, p. 49.
48. No hem pogut localitzar aquest exemplar de *La Ressenya*.
49. Raimon Casellas i Dou (Barcelona, 1855-Sant Joan de les Abadesses, Ripollès, 1910) Crític d'art, periodista i escriptor. El 1899 va entrar com a redactor en cap a *La Veu de Catalunya*, on va ser crític d'art.
50. Finalment, Antoni Busquets no va firmar la crítica de *Caires vius* a *La Veu de Catalunya*. Va ser Josep Morató el responsable de fer-ho. Vegeu: Josep MORATÓ, "Caires vius", *La Veu de Catalunya*, any XVII, núm. 3.024, 24-IX-1907, p. 1.
51. Vegeu ANTONI BUSQUETS I PUNSET, "Cayres Vius.-Llibre nou de Víctor Català", *Gent Nova*, any IX, núm. 307, 5-X-1907, ps. 2-3. En aquesta crítica, especialment, Busquets defensava el pòrtic de *Caires vius*. Per tant, defensava el ruralisme enfront del civilisme, en un temps de revolta literària. Així, deia: "L'aplech de *cayres vius*, que en sa majoria son *dramas rurals*, semblen aplegats, no am l'intent de fer un llibre nou, sinó com á pretext pera donar al públich aquell magistral prólech que tant escaygudament anomena *Pòrtich* l'autor; prólech que acapdilla la creuada que tant s'imposa contra tantes prevencions escúpides y convencionalismes més estúpits encare que amenacen un desequilibri complert en l'esperit artístich tant ovirador ja y simpàtich á Catalunya."
52. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 18 x 11'2 cms. Cal remarcar que a partir d'aquesta lletra Víctor Català firma les cartes com a Caterina Albert. A partir d'aquest moment, Busquets també es dirigeix a l'escriptora pel seu nom.
53. Vegeu ANTONI BUSQUETS I PUNSET, *Dos amors*, Estampa d'en Joanola i Ribas, Palafrugell, 1907.

tindre quelcom de bo. Jo'l llegiré ab tot lo grat desseguit que puga, que no será tant prompte com voldria perquè passo una temporada molt plena de feyna y destorbada alhora.

Vosté voldrá ben dispensarme aquesta espera, que no es desatenció, sinó cas de força major; y mentres tant, consti que li quedo sumament reconeguda al obsequi, com temps enrera vaig quedarnhi també per la crítica fundament amable, per cert -que baix sa direcció, publicá *La Ressenya*. A V. donchs, y al senyor Modolell,⁵⁴ mercés.

Suposo rebria á son temps un exemplar de "Cayres vius" que vaig tenir lo gust d'enviarli, en justa correspondencia y com testimoni de consideració al amich que, bo y reconegut, no perdona ocasió de demostrarme la seva bondat.

De V. s.s. q.l.b.l.m.

C. Albert Paradis

L'Escala, 12 Septbre 1907.

13-Antoni Busquets: [Hospitalet de Llobregat], 17 setembre 1907⁵⁵

A Na Caterina Albert y Paradis
La Escala

Benvolguda amiga y confreresa: Tinch al devant sa lletra del 12, y m'apresso a respondrarli, regraciantli l'interès que's pren per *Dos amors*, assaig de novela que encar que porti la data de 1905, es del 1903, car la primera fetxa es del any en que fou llorejada als Jochs Florals de Gerona essentne President l'estimat Mestre y amich Maragall.⁵⁶ La publicació actual se deu a la morta revista empordanesa *Emporium* que la insertá en sas columnes,⁵⁷ tirant apart els fulls en la forma que are té *Dos amors*, es realment ma primera novela, recort de ma vida de Seminari. Li porto certa predilecció y no sé explicarme'l perque.

En el propvinent nombre de *Il·lustració Catalana's* començarà la publicació de *Plantalamor*,⁵⁸ novela de la que recordo havernhi parlat en altre ocasió. Aquella ja la considero de mes empena. Veyám que li dirán els critichs. Y are que parlo de critichs, dech dirli que ja fa temps, arrán de la publicació de *Cayres vius*, vaig fer un article-comentari d'aytal obra, entretenintme sobretot en son *Pòrtich*.⁵⁹ Considerantlo de batalla, es dir: lluytador vaig llegirlo al amich Casellas pera si

54. Es refereix a Pau Modolell i Sans.

55. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 17'5 x 11'5 cms.

56. Joan Maragall i Gorina (Barcelona, 1860-1911) Escriptor.

57. *Dos amors* va començar a sortir publicada a *Emporium* el 18 de febrer de 1906. També va sortir el 28 de febrer de 1906. El 15 de març de 1906 no va sortir. A partir d'aquest moment, no hem pogut consultar més exemplars de la revista. Sobre aquesta publicació, vegeu: *Empòrium* va néixer el juliol de 1905 a Palafrugell. Era una publicació quinzenal sobre literatura, ciències, art i política. Tenim constància que va sortir al mercat fins al març de 1906. Vegeu Joan TORRENT-Rafael TÀSIS, op. cit., vol. II, p. 161. Víctor Català va ser un dels escriptors que hi va col·laborar.

58. Vegeu Antoni BUSQUETS i PUNSET, *Plantalamor*, Il·lustració Catalana, Barcelona, 1908.

59. Víctor Català, al pòrtic de *Caires vius*, defensava el ruralisme enfront del civisme emergent del moment.

volia posarlo a *La Veu*, en quin lloc seria més llegit. Vegi l'adjunta carta⁶⁰ d'en Lluís Folch,⁶¹ y pensi que dit amich el rebé en vespres d'anarsen a Madrid, ahont actualment representa á *La Veu de Catalunya*, y l'extraviá. Jo no'n tinch ni borrador, y are sento greu pena de que s'haja perdút, car me semblavan interessants algunas consideracions que feya, posantme resoltament al costat de V. en la campanya d'art que inicia en el sublim *Pòrtich*. Espero un moment de lleure pera referlo en lo que recordi. Per altre part me malpenso si no plaguent a la redacció de *La Veu* certes radicals afirmacions y no gosantme negar rodonament l'espai demanat pera insertarlo l'hagin fet fonediç. Fora cosa que'm faria molt mal efecte.

L'exemplar de *Cayres Vius* que diu va enviarme, no arrivá pas a les meves mans; conti que d'haberlo rebut li hauria posat quatre mots de remerciament. Vaig fer us del de *La Ressenya*. Potser que V. ja m'havia titllat de desatent ò no fa? No es culpa meva.

Esperant rebre el judici que haja format de *Dos amors*, quedo, com sempre a sos peus affm s. y devot a

Antón Busquets y Punset

17-IX-1907.

14-Caterina Albert: L'Escala, 31 setembre 1907⁶²

Sr. D. A. Busquets y Punset

Distingit Sr. meu y amich:

Fins avuy no m'ha sigut possible contestar á la seva atenta lletra, mes en cambi, si he trigat, puch enviarli are l'enhorabona per sa noveleta, qu'he llegit ab molt gust. Com dich en l'adresa de "Cayres vius", que per aquest mateix correu li repeteixo, l'impresió que m'ha fet la seva obra, es la de una bella poncelleta de novela, d'un esplay ple de perfum y tendresa, que fa pressentir en lo roser la próxima -molt próxima tal vegada!- eclosió de les roses enteres de la plenitut. Si; es un bon començament, una bona flor primerenca, "Dos amors". En ella V.-y pera mi ab molt bon acert- ha restringit voluntariament son camp d'acció, com pera probar ses forces, avans d'emprendre la correguda grossa, com per ensajar l'ala avans de llençarse als grans espays plens de perills; mes en la curta volada d'aquelles planes ha demostrat prou preparació pera majors empreses: vinga donchs ja la novela grossa, la rosa plena, que per les profecies de la poncella, serà quelcom de bo, si Deu ho vol.

Com he dit, li repeteixo "Cayres vius" que diu que no va rebre (lo que no m'estranya puig no es la primera vegada que'm passa) y ab ells li acompanyo ma

60. A l'Arxiu-Museu Víctor Català de l'Escala no es conserva aquesta carta.

61. Lluís Folch i Torres (Barcelona, 1877-1928) Pedagog i publicista.

62. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 21 x 13'5 cms.

traducció castellana d'alguns *Drames rurals* que me será grat V. conegui.⁶³ Dels contats exemplars de que m'han fet present los editors, ne trech un pera enviarlo á V. no sols com amich, sinó com á director de periódich.⁶⁴ Me sembla que "Patria" te interés en coneixer quina impressió fa aquesta traducció en la premsa catalana y com que'ls propòsits d'aqueixa empresa me semblan altament lloables (tracta; com si diguessim, de fer regionalisme al revés, apoyant les literatures regionals, per enriquir ab elles la literatura general espanyola) per aixó me permeto recomanarli que se fixi en lo trevall d'Angel Guerra,⁶⁵ no perquè se tracti de mi, sinó per lo que puga redundar en benefici de Catalunya.

Per ma part, sols he pogut donar una rápida ullada á "Vida trágica", però me sembla de les traduccions mellors que fins are s'han fet del catalá; m'alegraré de que à V. li sembli lo mateix.

Y are, avans d'acabar, moltes mercés per son amable propòsit d'escriure sobre'ls "Cayres". No s'engunihi per la pèrdua de son article (molt de doldre, com a estudi literari) puig si bé'm priva de son concurs, jo li estimo igual que si l'hagués publicat; y mes si fos lo que V. se pensa; que pogués crearli alguna petita dificultat en la "Veu" lo que jo sentiria de totes veres.

Sens altre particular per avuy se repeteix de V. s.s.s. y a.

C. Albert Paradis

L'Escala, 31 sepbre 1907.

15-Antoni Busquets: Hospitalet de Llobregat-Barcelona, 4 [octubre] 1907⁶⁶

S/C Hospitalet-Barcelona
IV-X⁶⁷-MCMVII

A Na Caterina Albert
La Escala

Distingida amiga y confrasesa: Grans mercés per ses fineses que coralment agrahesch. Conti que llegiré ab veritable interés les traduccions de alguns *Drames rurals* que are mateix ab *Cayres* m'acaba de dur el corréu. Diré llealment lo que'm sembli en el primer número de *Ressenya Literaria*, (La Ressenya) que reformada

63. Víctor Català es refereix a: Víctor CATALÀ, Àngel GUERRA (trad.), *Vida trágica*, Biblioteca Patria de obras premiadas, 35, Madrid, 1907. Els contes traduïts al castellà d'aquest volum són: "Idil·li xorc", "La vella", "L'empelt", (contes de *Drames rurals* (1902)) "La tomia de l'Estrany", "La fi dels tres", i "Ànimes mudes" (contes d' *Ombrívols* (1904)).

64. Antoni Busquets va firmar una crítica de *Vida trágica* a *Ressenya Literaria*. Vegeu: B. y P., "Vida trágica, por Víctor Català, traducción de Angel Guerra. Biblioteca Patria, tomo XXXV, Madrid, 1907;" dins "Libres nous", *Ressenya Literaria*, any I, núm. 2, 15-XI-1907, ps. 11-12.

65. Àngel Guerra (1874-1950) era el pseudònim de José Betancort. Va ser el primer traductor dels contes de Víctor Català al castellà.

66. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 9 x 14 cms.

67. A la carta original, suposem que per error hi ha "IX" escrit. Pel contingut de la lletra, veiem que ha de ser "X".

en forma de revista moderna començarà de sortir el primer de Novembre. He enviat a *Gent Nova* una impressió de *Cayres vius* que deurà publicar en el vinent nombre y que m'apressaré a enviarli.⁶⁸

Jo li dono gracies pels conceptes que li ha merescut *Dos amors*. Veyám que li semblará *Plantalamor* que deurà començar a *Il·lustració Catalana* demá.

A sos peus affm y respectuos amich

Antón Busquets y Punset.

16-Antoni Busquets: Hospitalet de Llobregat, 8 octubre 1907⁶⁹

A Na
Caterina Albert
La Escala

Distingida amiga y confreresa: Com li deya, y per l'adjunt nombre, veurá que he parlat de *Cayres vius*; pro'l que'm dol es que no s'haja trovat l'article extens que fiu per *La Veu*.

He encetat *Vida trágica*. El prólech, llevat d'un apartat en que fa certes apreciacions de nostra literatura,⁷⁰ me plau força, y es fet ab gran coneixement y amor. *L'idili xorch* el trovo bellament traduhit. No n'he llegit cap més. ¡Ah! *Renacimiento* de Martínez Sierra publicava *Creu y ratlla* traduït també ab força gust. Suposo'l devia veurer.⁷¹

De la traducció de'n Guerra'n parlaré en el primer número de *Ressenya Literaria* que sortirà a primers de Novembre. Per el número darrer de *La Ressenya* que rebrá pel meteix corréu, veurá com serán les reformes. No cal dirli que les planes de dita publicació estan a sa disposició y veuriam ab gust ens honrés ab un treball. Ja'l rebrá cada quinze dias.

Vaig a ferli una pregunta: Un amich méu, Mossen Antón Taulet, autor del poema que publicarem de folletí, *Amor y ulls de cel*,⁷² necessita sapiguer el nom d'una cova que hi ha vora mar entre La Escala y Empories, crech. Diu que s'hi

68. Vegeu nota 51 de la carta 11.

69. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 18'5 x 13'5 cms.

70. Busquets i Punset retreia a Àngel Guerra les següents afirmacions: "Contra el empeño de los escritores catalanes, celosos de conservar un regionalismo literario que solo se advierte exteriormente, pues raspando la costra del dialecto se descubre un fondo híbrido, mezcla de influencias extranjeras y de levadura artística netamente castellana". Busquets, respecte a aquesta declaració de Guerra, deia: "Això no es cert, y s'hi veuen dues coses: o bé Àngel Guerra està en les meteixes preocupacions dels nostres eterns enemichs del centre, o no coneix lo genuïnament català de nostres lletres, y que per cert en lo ram de novelistes hi tenim bò". Vegeu: B. y P., *op. cit.*, p. 11.

71. Víctor Català va publicar la traducció d'aquest conte a la revista madrilenya de l'escriptor Gregorio Martínez Sierra (Madrid, 1881-1947). Vegeu: Víctor CATALÀ, "Cruz y Raya", *Renacimiento*, núm. VI, agost 1907, ps. 129-136. Aquest conte forma part del recull de narracions *Caires vius* (1907), de Víctor Català.

72. Al primer número de *Ressenya Literaria* es comença a publicar la primera part d'*Amors y ulls de cel*, de Mn. Antoni Taulet i Vilaplana. Vegeu: *Ressenya Literaria*, any I, núm. 1, 1-XI-1907.

experimenta un fenomen especial a la sortida del sol. ¿Sab [++++] V. quin nom té aytal cova? Li agrahiria m'ho digués si no es molestarla.

Per tot grans mercés y sápigam sempre son devot affm y bon amich q.b.s.p.

Antón Busquets y Punset

S/C Hospitalet-Barcelona 8 Octubre de 1907.

Il·lustració Catalana ha començat *Plantalamor*.

17-Antoni Busquets: Hospitalet de Llobregat-Barcelona, 3 novembre 1907⁷³

Distingida amiga y confreresa: Suposo en son poder una carta meva regraciantli l'obsequi, que tant estimo, dels dos llibres. Per aquest corréu va *Ressenya Literaria* que a poch a poquet espero posar en lloch distingit. No parla encare de *Vida trágica* perque a última hora s'hagué de traure original y sens volguer quedá fora dit article. Anirá al altre.⁷⁴ Perdoni la manca de paraula.

A sos peus affm. y devot amich

Antón Busquets y Punset.

Hospitalet-Barcelona

3-11-907.

18-Antoni Busquets: 26 febrer 1908⁷⁵

A Na Caterina Albert

L'Escala

Bona amiga y confreresa: Perdonèu que vaja a torbar vostre repós y quietud, que tant profitós sol resultar per les lletres patries. Un bon amich: el Director de *El Sometent* de la ciutat d'Igualada,⁷⁶ me demana intercedesca a prop vostre pera alcançarli mes que sia una *quartilla* de Victor Catalá pera'l número extraordinari-monumental que van a publicar ab motiu del Centenari del Bruch en quina gesta tant va contribuir la *Bandera del Sant Crist* dels igualadins.⁷⁷ Dit nº

73. És una postal escrita a mà. A la contraportada de la postal hi diu: "VALLÉE D'ARAN. (2.me Série) 2.- Bossost.-Promenade du gravé". La seva mida és: 9 x 7 cms.

74. Vegeu nota 64 de la carta 14.

75. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 18 x 11 cms.

76. No sabem a qui es refereix. Els directors del setmanari catòlic i regionalista el *Sometent* (1905-1911) van ser: Ramon Solsona, Joan Lladó, Antoni Miserarte i Ferran Lladó. Sobre aquesta publicació, vegeu: Joan TORRENT- Rafael TASIS, op. cit., vol II, p. 380.

77. Victor Català no va col·laborar en el número extraordinari que el *Sometent* va treure a la llum per a commemorar el centenari de la victòria de la batalla del Bruch. El 6 de juny de 1808 els igualadins del Bruch van vèncer l'exèrcit francès de Napoleó. Vegeu el número del *Sometent: Sometent*, any IV, número extraordinari, 6-VI-1908.

contindrà pensaments de Guimerà,⁷⁸ Maragall,⁷⁹ Collell,⁸⁰ Genís,⁸¹ Franquesa⁸² etc. etc. Vos no hi podéu mancar. Si us surt quelcom d'extens avant, y si no un sol pensament que avalorat ab la màgica firma serà la delícia dels organitzadors, tant plens de bona fe y entusiasme. Perdonéu de passada aytal molestia; més creguéu que os restará de debó agrahida la gentilesa vostra.

Jo no sé si rebereu la nota bibliogràfica de Cayrés vius⁸³ que os inclohía dintre [la] carta en la que os demanava el nom d'unes coves de prop de L'Escala; també os envié *Ressenya Literaria* parlant de *Vida trágica*.

Suposo l'anèu rebent *Ressenya Literaria* que ja fa més goig, y'n farà mes encare d'aquí poch. Jo he preferit anar de lo poch a lo molt no pas per espetech y haver de plegar. *Ressenya* serà, si a Deu plau, el meu portaveu y'l dels bons companys encar que m'en vagi, com penso fer aviat cap a montanya definitivament. Els Guillerics, el Collçacabra y'l Montseny me cridan y jo sento anyorança de la vida montanyenca. Temps ha que m'ho vaig preparant y no dubto que aviat se complirà mon ànsia y mon desitj eternament inquietador.

¿Hèu pas fet rès per *Biblioteca Patria* de Madrit? Deurà eixir el fallo aviat. Jo hi tinch una noveleta *Calvari*.⁸⁴ No'm faria pas rès anar a fons *con tal* que vos sortissiu triomfant. L'Oller,⁸⁵ En Sants Oliver⁸⁶ y en Franquesa son garantia de serietat y justícia.

Y prou: esperant noves vostres resto com sempre devotíssim a
q.os b.'l p.

Antòn Busquets y Punset

v/c
26-2-8

19-Antoni Busquets: 29 març 1908⁸⁷

Distingida amiga y confreresa: Els amichs d'Igualada, en particular el president de la comissió organitzadora de festeigs per commemorar el centenari del Bruch, me tornan apretar per si he lograt un pensament de V. pera figurar en el número

78. Àngel Guimerà (Santa Cruz de Tenerife, 1845-Barcelona, 1924) no va col·laborar en el número extraordinari.

79. Joan Maragall no va col·laborar en el número extraordinari.

80. Mn. Jaume Collell (Vic, Osona, 1846-1932) no va col·laborar en el número extraordinari.

81. Martí Genís Aguilar (Vic, Osona, 1847-1932) sí que va col·laborar en el número extraordinari.

82. El poeta i assagista Josep Franquesa i Gomis (Barcelona, 1855-1930) sí que va col·laborar en el número extraordinari.

83. Vegeu nota 51 de la carta 11.

84. Busquets no va guanyar el concurs de la Biblioteca Patria. Vegeu Antoni BUSQUETS I PUNSET, *Calvari*, Il·lustració Catalana, Barcelona, 1917.

85. Narcís Oller i Moragas (Valls, Alt Camp, 1846-Barcelona, 1930) Escriptor.

86. Miquel dels Sants Oliver (Campanet, Mallorca, 1864-Barcelona, 1920) Escriptor, periodista i historiador.

87. És una postal escrita a mà. A la capçalera hi diu: "UNIÓ POSTAL UNIVERSAL. TARGETA POSTAL. ELS BENEFICIS QUE S'OBTINGUIN AB LA VENDA D'AQUESTES POSTALS SE DESTINARÁ Á FOMENTAR Y SOSTENIR ESCOLES CATALANES. Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana." A la contraportada hi diu: "115.VALLÉS-VALLGORGUINA, CAN VILÁ. CLIXÉ DE A. GAZA". La seva mida és: 9 x 14 cms.

extraordinari de *Sometent*, ahont hi haurà lo bo y mellor de les personalitats literaries de Catalunya; per çó, donchs, torno a molestarla, desitjant sapiguer si rebé dugues cartes meves en las que li demanava'l nom de unes coves marines de L'Escala. Li endreço la carta ab adraça sense número perque no recordo'l que'm digué l'amich Cèls Gomis⁸⁸ l'altre dia tot parlant de V. sols tinch present el carrer. Perdoni la molestia, y creguim sempre son devót admirador y amich affm

Antón Busquets y Punset

-S/C 29-III-908

20-Caterina Albert: Barcelona, 2 abril 1908⁸⁹

Sr. D. A. Busquets y Punset
Hospitalet

Molt Sr. meu y amich: Rebo la seva lletra-postal junt ab lo programa dels Jochs d'Igualada y estranyada de sas preguntas dech dirli que temps enrera (quan encar eram en La Escala) vaig rebre de V. una lletra y varis nombres de "Ressenya literaria" en quina lletra me preguntava V. que me'n semblava de la reforma de La Revista, y a demés com se'n deya d'unas covas marines de vora La Escala. Per estar molt ocupada aquells dies vaig contestarli breument en una postal,⁹⁰ que las reformas me semblavan molt encertadas y que probavan la competencia de V. en aquests assumptes y à lo segón, que prop de L'Escala (en la costa de Torroella de Montgri) n'hi havia varias de las covas, però que'm creya que la que interessava al amich de V. que li feu fer la pregunta seria una que'n diuhen La Cova de la Mare de Deu, per haverhi en lo fons una gran estalagtitita que á l'eixida del sol afecta vagament la forma de la Mare de Deu de Montserrat.

Respecte á lo demés de que me parla en sa darrera, no'n se res; entenç que debia V. demanarme algún trevall, però la lletra s'haurá retrassat o extraviat; sempre al venir de L'Escala aquí ó anar d'aquí allá se m'embulla la correspondencia. De totas maneras, si no feya V. altra cosa que demanarme aqueix trevall, no haurem perdut gran cosa perquè no se si'l podria complaure. D'ensà que'ns hem reinstalat que tenim una infinitat de petits afers particulars que m'han privat d'agafar la ploma pera res literari; malgrat això y'l no saber fer enterament res de circumstancias si quelcom se m'acudís que no'n[sic] dongués feyna (puig li asseguro que estich verament destorbada) ja tindria'l gust d'enviarli. Si no fos cosa tan especial li diria que prengués qualsevol esqueix de algún llibre meu, mes suposo que no serviria.

Sens altre particular per avuy se repeteix de V. ata. y s.s.s.

C. Albert Paradis

Barcelona (Valencia, 250, 1^a, 1^a) 2 Abril 1908.

88. Cels Gomis i Mestre (Reus, 1841-Barcelona, 1915) Escriptor, folklorista i enginyer. Amb Víctor Català, Gomis va tenir-hi una relació d'amistat. L'escriptora va col·laborar a la revista *Cataluña* (1907-1908) del reusenc.

89. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 18 x 11'5 cms.

90. No s'ha localitzat la postal.

21-Antoni Busquets: Hospitalet de Llobregat, 4 abril 1908⁹¹

A Na Catarina Albert
Barcelona

Distingida amiga y confreresa: Valgam Deu! Deu pensar V. que sempre li surto ab órgues... pro es que no'm debia entendre bé quan li feya la petició d'un pensament pera l'homenatge al Centenari del Bruch. Ha d'ésser una coseta, car rés sis o set ratlles per l'istil de les que feu per nostra anyorada *Juventut* aquell any de la festa nacional catalana;⁹² y per aixó no li cal gayre amohino: sols posar la seva opinió en una quartilla. Si hagués sigút cosa llarga ja no li hauria demanada, car considero la feyna que l'agovía. Aixis ja més explicada la cosa no dubto que voldrá complaurens, no fa?

Are grans mercés de la nova de les coves; conto que será lo que desitjava l'amich. Res més de particular hi había en la carta que's deu haber perdút.

¡Ah! are recordo de que li parlava: Era arrán del acabament del plaç del Concurs de noveles de la Biblioteca Patria de Madrit, y li deya si hi havia tirat quelcom. Jo vaig enviarhi una noveleta *Calvari*, de la que n'estich força, pro que .... potser no pescará rés. Me recorda moltes coses de la meva vida d'estudiant. Corrent veus de que hi han concorregut Vosté,⁹³ en Ruyra,⁹⁴ en Genís, en Bertrana⁹⁵ y algún altre de nota, y aixis es clar que'ls humils no copsarém rés; pro a mi no'm fa rés con tal que les nostres lletres se propaguin enllá de les nostres fronteres. El jurat elegit: Oller, Santos Oliver y Franquesa, fan posar confiança en que's farà justicia. No pot tardar a sortir el fallo.

M'he enterat ab veritable goig que *Solitud* va a ser traduhida al francés pel corresponsal de secció de lletres hispaniques a França en la revista *Mercure*.⁹⁶ Aixó ja es un pas bonich y ferm. Y que no's mereixerá aquella novela que he llegit per ... no sé quantes vegades. Jo cada día m'hi entusiasmo més.

Quina llástima, fa? que *Cataluña*⁹⁷ de casa Tasso no prenga mes volada. S'hauria prestat a escampar nostres lletres pel mon. Potser que encar s'envoli, veyám. Allá vaig llegirhi en *Pelifet*, cayre viu deliciós.⁹⁸ ¡Ah! sab que tot lo que te caracter trágich, qualsevol fet, li doném el nom de *cayre viu*? Som un grupu que aixis ho fem. ¿Passa una cosa estranya? Oh quin cayre viu!- Aixó li probará si han entrat els deliciosos cuentos del darrer llibre de V. No se d'hont he tret que s'anava a

91. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 18 x 11'5 cms.

92. Vegeu Víctor CATALÀ, "Corpus auri", *Juventut*, any VI, núm. 281, 29-VI-1905, s/p.

93. No tenim constància que Víctor Català participés en el concurs de Biblioteca Patria.

94. Joaquim Ruyra (Girona, 1858-Barcelona, 1939) Escriptor. Va tenir relació d'amistat amb Víctor Català. Els dos autors van publicar una obra al fulletó de *Juventut*. Respectivament, *Marines i boscatges* i *Solitud*.

95. Prudenci Bertrana (Tordera, Maresme, 1867-Barcelona, 1941) Escriptor i pintor.

96. Vegeu Víctor CATALÀ, Marcel Robin (trad.), *Solitude*, Collection catalane, Éditions Dunoël, París, 1938.

97. *Cataluña* va néixer l'1 d'octubre de 1907 com a revista "quincenal ilustrada". El seu director era Cels Gomis i estava editada per la casa editorial Luis Tasso. La publicació va desaparèixer el 15 d'agost de 1908. El seu objectiu era "donar a conèixer a Espanya la realitat de Catalunya, en idioma castellà." Vegeu Joan TORRENT- Rafael TÀSIS, *op. cit.*, vol. I, ps. 393-394.

98. Vegeu: Víctor CATALÀ, "En Pelifet", *Cataluña*, Any I, núm. VI, 15-XII-1907, ps. 67-69. Posteriorment, Víctor Català va incloure el conte a *Mare balena* (1920).

traduhir el Pórtich y propagarlo. Es una bona idea. Convé molt que sia coneguda aquella fiblada al viu dels convencionalismes.

Perdoni tantes molesties y pensi qu'está sempre a la reciproca qui es son veritable admirador q.s.p.b.

Antón Busquets y Punset

-S/C   4-IV-908

22-Antoni Busquets: Amer, 11 gener 1909⁹⁹

A Na Catarina Albert
Barcelona

11 gener de 1909

Bona amiga y confreresa: Des d'aquest acimat promontori del Far, ahont vaig rellegirhi *Solitud*, y ahont me'n he vingút en aquest dia de lleure, li escrich pera complir dos objectes: primer, ferli a sapiguer mon traslado a l'escola pública de noys de la vileta d'Amer, recó bonich y estimat de la meva comarca montanyosa, assolint l'ideal pregón de la meva vida; y després pera complir un encárrech d'una persona amiga. Aytal me sobta, precisament, en els moments que vaig consagrant en fer un estudi de la personalitat literaria de V., y'm demana lo següent: "M'he compromés en donar una conferencia estudiant l'obra y la personalitat de Victor Catalá, y'm manquen alguns datos que'm crech V. pot donarmels. 1er Quan va sapiguirse que era una senyoreta (aixó, potser que jo ho encerti, car vaig ésser el primer de sospitarho a *Juventut* en aquells temps memorables) 2on Si té algún titul academich o si ha fet estudis en algun centre especial (?) 3er Si coneix idiomes estrangers... y altres que ja les respondré jo."

Vegi, donchs de tenir la bondat de donarme aquestos detalls, cosa que li agrahiré coralmnt pera poguer servir a tant bon amich.

Ha passat llarga temporada de la publicació de *Plantalamor*. Un dels contats exemplars ab que'm obsequiá (!) *Il·lustració Catalana* fou per V., y com no me'n ha dit rés com m'havía promés en aquella época en que la convidava a llegirla manuscrita la meva primera novela, me fa creurer que no rebé l'obra, cosa que voldría sapiguer per mor de repetirli l'envio.

A sos peus affm y devot amich que desitja veurerla

Antón Busquets y Punset

P.S. Ja sap, no cal que li diga, ahont te una casa y l'amich de sempre.

99. Aquesta carta està escrita a mà. A la capçalera hi té imprès: "SANTUARIO del FAR. SANT MARTIN SACALM. (Amer-Provincia de Gerona)". La seva mida és: 20 x 13'5 cms.

23-Caterina Albert: L'Escala, 20 gener 1909¹⁰⁰

Sr. D. Antón Busquets y Punset
Amer.

Distingit amich y senyor: La seva lletra del 11 cot. anà de primer à Barcelona, sihent aquesta la causa de que arribés tard á les meves mans y de que are hagi de contestarla mes depressa de lo que voldria, per trobarme fent l'equipatge pera retornar á n'aquella ciutat. Per aquesta rahó no puch ferli un judici detingut de la seva aixerida novela "Plantalamor" divent acontentarme, al donarli expressives mercés per l'exemplar y adreça que l'avalora, ab apuntarli una breu impressió de llegidor.

Quan vaig rebre, á son temps, dit llibre li vaig posar, si no m'erro, una postal¹⁰¹ dihentli á V. que començava á llegirlo y que ja li escriuria, mes los dies passen que un no se'n adona, les feynes y'ls destorbs s'agombolen per escursarlos mes encare y com á mi no m'agrada ferne una lectura sola, dels llibres, després d'enllestida la primera del de V. no vaig trobar avinença pera la segona fins fa escassament dues setmanes y per això no li havia escrit encare: serveixis dispensarmho.

Altrament, la poncella de temps enrera s'ha anat obrint y ja es rosa: una rosa vistosa, viva de color, matitzada y fresca, d'una frescor sanitosa y atractivola. La primitiva senzillesa del conflicte novelesch s'ha fet mes plena, ha guanyat en intensitat y en extensió, l'observació es mes destre y segura, la pintura de paisatges y situacions mes fidel desembrassada y colorida y'l llenguatge propi y rich de tonalitats també.

Potser algú li objecti que'l nu[s] de l'acció, la clau del argument, per la seva mateixa originalitat desusada, es quelcom inversemblant; mes sense gayre versemblança se poden fer també obras belles.

Lo que jo hi trobo poch explicat, en la novela -talment com si hi manqués un capítol d'analissi detingut- es lo cambi de sentiments entre'ls protagonistes, lo traspàs de la felicitat á la dissort, y l'adveniment rapidíssim de la malaltia á n'en Joan, quins antecedents no'ns la feyan preveure.

Mes un cop passat lo sotrach del ressalt tot lo demés s'explica; y me sembla que vosté mateix, en una nova edició, podrà corregir sens esforç aqueixa, dihentme, contracció, que per mi enfosqueix una mica l'obra avuy per avuy. De totes maneres, jo tinch un pler en felicitarlo per ella y dirli: "Fins á un'altra, si Deu ho vol"; que tota vegada que V. ha conseguit son desitj de trobarse, com lo protagonista de "Plantalamor" instalat á la fi en un redórs ben volgut, es de creure que'l treball li serà en ell grat, fàcil y assahonat. Aixi sia.

No'm resta temps per entretenirme contestant extensament á ses preguntes, aixi es que ho feré en estil telegrafich, com qui diu.

1er Va sapiguere que V. Catalá era una dona després de la publicació de "Drames rurals"¹⁰² y per haverhi hagut molt empenyo en esbrinarho, com si's

100. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 21 x 13'5 cms.

101. No s'ha localitzat la postal.

102. Vegeu Víctor CATALÀ, *Drames rurals*, Tip. L'Avenç, Barcelona, 1902.

tractés de la solució d'un geroglífic. A mi va amohinar-me molt, perquè á les obres res les hi afegeix ni trau'l que sien d'una dona ò d'un home y à mi no m'agraden exhibicions ridícoles.- 2on No tinch cap títol acadèmic ni he estudiat enlloch. Soch un modest aficionat auto-didacte, que, havent fet una vida molt casolana y quieta, he tingut temps de sobres per aprendrer per mi mateixa, des dels *cartels* en amunt, lo poquíssim que sé.

3r. No he estudiat may cap idioma, ni tant sols lo catalá. No soch un docte, donchs, sinó un instintiu, com ja li hauré dit, potser, altres vegades- He contestat ab molt gust à ses preguntes; si quelcom mes vol saber, pot dir-mho, puig si tracten de fer qualsevol estudi, valdrà mes això que no que's refihin de veus volants, puig s'ha fantasejat extraordinariament sobre mi fins al punt de fer riure á tots los que me coneixen, ab lo desbaratat de les semblances.

Que trobi en sa nova residència totas les felicitats que V. desitja, li desitja á V. s'at. y s.s.

C. Albert Paradis

L'Escala, 20, 1, 1909.

24-Antoni Busquets: Amer, 8 abril 1909¹⁰³

El triomf de *Solitud*, m'ha portada gran alegrí en aquest reconet de montanyes. ¡Enhorabona! Llegiré la novela per ....(?) vegada.¹⁰⁴ Devotament a s.p.

Antòn Busquets y Punset

25-Caterina Albert: L'Escala, 17 maig 1909¹⁰⁵

Sr. D. A. Busquets y Punset

Molt Sr. meu y amich: Vaig rebre la seva amable postal, agra-hint de veres l'enhorabona que m'envia pe'l premi Fastenrath. Fou pera mi una sorpresa, puig en tot hauria pensat fòra en això. Mes, devant lo fallo de un tribunal tan competent, me cal abaixar lo cap y acceptar ab reconeixensa la distinció, sobre tot quan ha servit pera durme memories de mos bons amichs dispèrs assi y enllà del mon.

Mercès, donchs, senyor Busquets de aquest son afm. y s.s.

Victor Catalá

L'Escala, á 17 Maig 1909.

103. És una postal escrita a mà. A la capçalera hi ha imprès: "Tarjeta Postal. Union Postal Universal." També hi ha imprès: "ESCUELA PÚBLICA ELEMENTAL DE NIÑOS. AMER." A la contraportada hi ha imprès: "A.T.V.-1904. AMER, Vista general." La mida de la lletra és: 9 x 14 cms.

104. Antoni Busquets es refereix a l'obtenció de Víctor Catalá del Premi Fastenrath per la novel·la *Solitud*, l'any 1909, als Jocs Florals de Barcelona.

105. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 9 x 13'5 cms.

26- Antoni Busquets: Valls de Torroella (Manresa), 10 setembre 1913¹⁰⁶Srta. Dª Catarina Albert.

Ab tot el goig de la méva ánima acabo de llegir que vos, noble amiga, habéu sigút objecte d'un justíssim homenatge en el vostre poble natal. Per molts anys pogueu gosar de l'admiració y estima de vostres convilatans, que fa mota al costat de la que us professa la nostra Catalunya tota.¹⁰⁷

De resultes de les últimes oposicions me'n he vingut aquí a n'aquest reconich de Pla de Bages, a hont estich més en harmonia ab més aficions. Ja sabéu, donchs, ahont teniu una casa nova y l'amich de sempre.

¡Quant de temps sense llegir res de nou de la vostra collita! Part encare que un pot delectarse resseguint el vostre florit jardí d'arbres grans.

Una vegada més vostre ben afm. devot q. b. v. p.

A. Busquets y Punset

10 Septembre de 1913.

27-Antoni Busquets: Valls de Torroella (Manresa), 23 maig 1916¹⁰⁸Srta. D^a
Catarina Albert
La Escala

Benvolguda confreresa: Plaume saludarla coralment, després de tant temps de no haverho fet.

M'escríu un amich, freret benedictí del Monastir del Miracle, de Riner, aquí envío llibres y revistes, car es molt aficionat a la literatura, diguentme si li deixaré llegir *Nits Llóbregues*, de Víctor Català.¹⁰⁹ Jo no conech aytal obra de vostè, y aixó que no m'escap rès, puix fent, com faig la "Pàgina Literaria" de *El Pla de Bages*,¹¹⁰ diari de Manresa, me vé casi tot lo que surt. Ho he demanat a Barcelona y'm diuhen que no tenen notícies de aytal obra.

¡Voldrà ferme l'obsequi de traure'm de dubtes. S'ha publicat aytal obra? ¡Quàn? En quina biblioteca?

106. És una targeta escrita a mà. La seva mida és: 7 x 11 cms.

107. El 2 de setembre de 1913 l'Ajuntament de l'Escala va inaugurar una plaça amb el nom de Víctor Català. Aquell dia, l'alcalde de l'Escala, Salvador Sala, va pronunciar un discurs en honor a l'escriptora i el poble va retre un homenatge popular a Víctor Català. Sobre aquest acte, vegeu: SENSE AUTOR, "Literarias", *Las Noticias*, any XVIII, núm. 6360, 5-IX-1913, p.4.

108. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 22 x 10 cms.

109. Víctor Català mai va publicar una obra amb el títol de *Nits Llóbregues*. A la contraportada, però, de *Caires vius* (1907), havia anunciat l'obra *Les sis nits de Llorenç Moré*, que mai va treure a la llum. Posteriorment, també la va anunciar a *Contrallums* (1930).

110. *El Pla de Bages* va ser un "Diari d'avísos, notícies y anuncis", que va néixer el 1904. Va sortir fins al 1936. Defensava la política de la Lliga Regionalista. Vegeu Joan TORRENT-Rafael TASIS, *op. cit.*, vol. II, p. 392.

Ja pot comptar ab el neguit que estich per fruir-la, y ja no sé ahont recórrer per trovar-la. Per tot me diuhen que, d'ençà de *Caires vius* vostè no ha publicat rès.

Es cert aixó?

Perdoni y mani a son devotissim servidor y amich q.l.b.'l.p.

A. *Busquets y Punset*

Adreça urgent: Valls de Torroella-Manresa. 23-V-16

28-Caterina Albert: Barcelona, 6 juny 1916¹¹¹

Sr. Dn. A. Busquets y Punset
Sant Mateu de Bages.

Molt Sr. meu y amich: Després d'anar a L'Escala, vingué a trobar-me aquí la seva amable lletra data 23 de maig; però vingué en ocasió en que estava jo malalta, motiu pe'l quin no li he donat mes prompte contesta. Son reverent amich, lo frare del Miracle, va errat y en cambi, V. té tota la rahó.

Jo no he publicat cap llibre titolat "Nits Llobregues" y lo darrer que vaig donar a llum fou "Cayres Vius". Sens dubte confonen ab "Sis nits d'En Llorens Moré" que temps ha tenia anunciada, però que no he donat encar perquè, una mica la peresa y dos miques més ineludibles ocupacions extraliteraries, m'han privat de durla á terme. Mes, com diastre son reverent amich m'ha penjat un titol de llibre tan escayent y que s'adiu tan ab ma manera de escriure? Hi ha coses estranyes.

Estimo molt a V. la constancia afectuosa ab que s'interessa per mos assaigs y tinch lo gust de repetirme sa s. amiga y admiradora,

C. *Albert Paradis*

Barna, 6 Juny 1916.

29-Antoni Busquets: Sant Mateu de Bages, 1 agost 1916¹¹²

Srta. D^a Catarina Albert
La Escala

Benvolguda amiga y honorable confreresa: Espero que's trovarà ben refeta de salut, y que'ls bons aires de La Escala li duràn la fortitut necessaria per no estar tan de temps sense donar senyals de vida literaria.

Plaume inclourerli aqueixes dugues quartilles del P. Conrat Aixelà, frare Benet del Miracle de Riner. Sa refereixen a n'aquell assumtpto de "Nits Llobregues".

111. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 21 x 18 cms.

112. Aquesta carta està escrita a mà. A la capçalera hi té imprès: "OBRES LITERARIES D'ANTONI BORI Y FONTSTÀ. EDICIÓ-HOMENATGE." La mida de la lletra és: 24'5 x 10'5 cms.

Veurà que'l bon fraret te rahó en lo que deya. També recordo jo haber llegit en dita Pàgina Literaria d' "El Correo Catalán" aqueixa nova; y no es pas la primera vegada que s'han ocupat de V. en sentit favorable y de simpatía.¹¹³

La casa Dalmau Carles Pla y C^a, de Gerona, ha publicat la 2ª edició de mon llibre "Aplech" per les escoles de Catalunya.¹¹⁴ Per cert que li han penjat les *normes* ab gran disgust meu y de la maynada. Ademès hi han posat el retrat de V., li han equivocat el nom de font, y, trayent dos o tres treballs, molt adequats per la maynada, n'hi han afegit altres tants que, seràn tant literaris y preciosistes com vulguin pro que per les intel·ligències infantines no resultan.

Deu li donga bon estiu, salut e inspiració! De cor li desitja son devotíssim amich

A. Busquets y Punset

q.l.b.'l.p.

S/C a S. Matheu de Bages 1 Agost de 1916.

30-Antoni Busquets: Valls de Torroella (Manresa), 3 juny 1917¹¹⁵

Srta. Na
Catarina Albert
La Escala

Honorable mestra y bona amiga: El gest del Consistori d'enguany m'ha causat una sensació de goig, gran, molt gran.

Ho he comentat feblement, porque mes forces no son fermes, en la "Pàgina" d' *El Pla* que jo dirigeixch fan tres anys.¹¹⁶

iAqui la té!

Avúy llegeixo a "La Veu de Catalunya", en la secció de "Publicacions rebudes" lo següent "Ha sortit el número de la nova revista "Ofrena", que ab les radicals reformes que ha sofert s'ha posat al nivell de les mellors revistes catalanes. Des d'on cap valor espiritual passarà desapercebut, ni cap esdeveniment positiva-

113. En una carta datada el 30 de juny de 1916 i dirigida a Antoni Busquets, que es conserva a l'Arxiu-Museu Víctor Català de l'Escala, P. Conrat hi afegia una nota amb la qual justificava que havia llegit la notícia de la pròxima sortida de *Nits Llóbregues*, de Víctor Català, a la pàgina literària del *Correo Catalán*. Vegeu: Lisandre, "Año Literario", *Correo Catalán*, núm. 13.461, 1-1-1916, p. 6.

114. Vegeu: ANTONI BUSQUETS I PUNSET, *Aplech. Models en vers y en prosa del nostre Renaixement pera ús de les escoles de Catalunya. Mallorca. Valencia y Rosselló*, compilat, ordenat y anotat per Antón Busquets y Punset. [Il·lustracions de Joseph Berga y Boada y Prudenci Bertrana], Gerona, Carles Dalmau y CA. Editors, 1916.

115. Aquesta carta està escrita a mà. A la capçalera hi té imprès: "ANTON BUSQUETS Y PUNSET". La mida de la lletra és: 22 x 10 cms.

116. No s'ha localitzat la nota que esmenta Busquets. Cal recordar que Víctor Català va presidir aquells Jocs Florals de Barcelona. Aquell certamen va ser polèmic perquè el secretari, Josep Maria Girona, va intentar que els premis fossin per als autors més joves. Com a conseqüència, el jurat va haver de deliberar dues vegades.

ment fecunde deixarà de tenirhi el degút ressó. Y, en cambi, refusarà les nulitats vuytcentistes y les romanalles actuals del floralisme.”¹¹⁷

Ja no’s pot arribar a més alta despreciació y insult dels mestres que’ns posaren ahont som.

El nostre gest! Oh el nostre gest!
Sempre vostre devotíssim

A. Busquets y Punset

V/C Valls de Torruella Manresa- 3-VI-1917

31-Antoni Busquets: Colonia Valls (Manresa), 27 juliol 1917¹¹⁸

Srta. D^a
Catarina Albert.
La Escala

Honorable y bona amiga: Ja pensava jo que habien de ser greus les causes per obligar al Consistori a obrar com obrà. Ab poch esscarments com el d’en Girona¹¹⁹ jo crech que’s remeyaria força l’estat actual de coses. Càrrechs a vostès, no crech que’ls ne fassi ningú. Vaig veurer un número de “Festa” en que’s ressenyava ‘l dinar d’homenatge (?) a n’en Girona, y... per amor de Deu!¹²⁰ No m’ha de regraciari rès. Jo entench que tots els qui estimem la noble institució debem vetllar per son enaltiment y prestigi. Jo dèch agrahir, y ho faig de tot cor, la gran confiança en ferme arribar fins al fons de la qüestió.

M’ha sigut molt plahenta la part que V. ha près en la festa del cinquantenari del Esbart de Vich. Vaig adherimhi oportunament per medi del articlet que li adjunto. Jo sento un gran amor per aquella escola montanyenca, per que a la seva ombra vaig aprendre d’estimar a Catalunya.¹²¹

117. *Ofrena* va ser una revista mensual literària que va sortir al mercat el novembre de 1916, sota la direcció de Ladislau Cantell. Va tenir dues etapes diferenciades: la primera arribà a la seva fi el juny de 1917 i la segona, es publicà des de l’agost-setembre de 1917 fins al març de 1918. A partir d’aquesta segona etapa, la revista va esdevenir l’“*orgue de Nostra Parla*. Agrupament de balears, catalans, rossellonesos i valencians”. Un cop finalitzada aquesta segona etapa, la revista va canviar de nom i va passar a dir-se *Revista de Nostra Parla*, amb el mateix subtítol, i més tard, *Nostra Parla*. Va desaparèixer el juny de 1923. Vegeu Joan TORRENT-Rafael TASIS, *op. cit.*, vol. I, ps. 484-485.

118. Aquesta carta està escrita a mà amb paper ratllat. A la capçalera hi té imprès: “ANTON BUSQUETS Y PUNSET”. La mida de la lletra és: 17’5 x 11’5 cms.

119. Josep Maria Girona era poeta. Va ser el secretari dels Jocs Florals de Barcelona de 1917. Víctor Català va prologar-li *Versos d’amor i galania* (1916).

120. Vegeu: “Dinar d’homenatge a En Josep M. Girona”, *Festa*, núm. 88, 30-V-1917, p. 112. Des de *Festa* es defensava la postura que Josep Maria Girona havia adoptat en els Jocs Florals de Barcelona, per la qual cosa se’l va homenatjar amb un dinar, on van assistir autors joves, com Ambrosi Carrión o Joan Draper. Per tant, aquesta publicació defensava els autors joves, en un moment de lluita entre ells i els autors vells. Segons la publicació, eren els autors vells els que havien iniciat la lluita. Des d’*Il·lustració Catalana*, de Francesc Matheu, en canvi, es defensava la postura de Víctor Català en el certamen literari i la Institució. Vegeu: “Lo dels Jochs Florals”, *Il·lustració Catalana*, any XV, núm. 728, 20-V-1917, p. 342.

121. Víctor Català va presidir la commemoració del cinquantenari de l’Esbart de Vic. L’acte va tenir lloc el 15 de juliol de 1917 a la Font del Desmai. L’escriptora va inaugurar el pedró en homenatge al grup de Vic. Vegeu l’article que Busquets i Punset va dedicar a l’Esbart de Vic: Antoni BUSQUETS I PUNSET, “L’Esbart de Vich”, *El Pla de Bages*, any XIV, núm. 3829, 11-VII-1917, s/p.

Cada mes la Pagina Literaria d'El Pla de Bages, diari vell de Manresa, dedica una o dos columnes, lo menester, a un escriptor de casa. Fins are han sortit: Oller, Guasch,¹²² Masriera,¹²³ Monserdà,¹²⁴ Camps y Fabrès¹²⁵...etc. Com a director d'aytal "Página" li prego's digni volguernos donar consentiment per dedicarne una a V.¹²⁶ La d'aquest final de mes anirà dedicada a n'en Casellas. Hi va una nota biogràfica, per Follet (A. Busquets) un trevall inèdit, si pot ser, del homenatjat, y una poesia o prosa breu dedicada al mateix per una ploma granada. Si vostè tingués quelcom inèdit, vers o prosa, y'ns indiqués una poesia o prosa curta a V. dedicada per alguna autoritat en les lletres, ens faria molt servey.

Resto confós de lo que'm diu de mon pobrich sonet *Mila*,¹²⁷ de la col·lecció "Perfils" *Femina*, premiada a Sans l'any passat. El mellor elogi que li podia càbrer y la mellor distinció es el destinarlo per el peu de la estatueta d'aquesta figura sublim de Solitut. No la farà reproduhir en postals aquesta figureta? ¿La publicarà "Il·lustració"? No se si s'ha adonat de que dita revista publica ma novela Calvari. M'agradarà coneixer son parer.

Una cosa li agrahiria: sa opinió del trevall "Esqueix" d'en Girbal,¹²⁸ premiat als Jochs. Aquest llibre es escrit aqui a casa meva, ahont hi estieueja'l bon amich. S'hi descriu ma casa y... tot l'entorn. La *Copa* del any passat ja n'era també un fragment, com ho son els dos trevalls premiats enguany y antany en els Jochs Florals de Lleyda. Serà interessant aytal llibre.

Me plaurà molt sapiguer que'n pensa vostè, y si també fou objecte de les *ires* d'en Girona. Hi tinch molt interès.

Es de tot cor que li agrahesch el bellissim present del exemplar de son Discurs Presidencial.¹²⁹ El coneixia casi tot per haberne llegit bocins en la prempsa. Conti V. com m'ha sigut plahenta sa lectura complerta ! Es bò de debò, y de lo mellor que s'ha dit en la la poètica festa.

Al parlar del volum dels trevalls, que deurà apareixer aviat, ne farè nota bibliogr. a part, com se mereix.

Pensava poguer anar a La Escala aquest estiu, pro quefers urgents y de familia me'n privan. ¿Quàn vindrà l'ocasió de poguerli estrenyer la ma y fer la coneixença personal?

A sos peus ben afm. amich y devot

A. Busquets y Punset

S/C A. Busquets y Punset

Colonia Valls-Manresa

27-VII-1917

122. Joan Maria Guasch i Miró (Barcelona, 1878-1961) Poeta.

123. Artur Masriera i Colomer (Barcelona, 1860-1929) Escriptor i historiador.

124. Dolors Monserdà i Vidal (Barcelona, 1845-1919) Escriptora.

125. Antoni Camps i Fabrès (Manresa, 1822-Barcelona, 1882) Industrial i poeta.

126. Vegeu la plana que *El Pla de Bages* va dedicar a Víctor Català: *El Pla de Bages*, any XIV, núm. 3888, 29-IX-1917. En aquesta pàgina hi va col·laborar Àngel Guerra, José León Pagano, J. Pin i Soler i A. Bori Fontestà. Víctor Català hi va publicar la prosa "Conformitat" i el poema "Capvespre". Antoni Busquets hi va publicar el sonet "Mila".

127. Vegeu Antoni BUSQUETS i PUNSET, "Mila", *Il·lustració Catalana*, any XV, núm. 717, 4-III-1917, p. 156.

128. Eduard Girbal Jaume (Girona, 1881-Barcelona, 1947) Escriptor. Fill d'Enric Claudi Girbal. Víctor Català sentia una gran admiració per ell.

129. Vegeu Víctor CATALÀ, "De civisme i civilitat", *Jochs Florals de Barcelona (1915-1917)*, any LIX de llur restauració, MCMXVII, Barcelona, Estampa La Renaxensa, ps. 26-48.

32-Caterina Albert: [1917]¹³⁰

Sr. D. Anton Busquets y Punset
Manresa.

Distingit confrare y amich: Acabo de rebre la seva darrera, que m'envian de La Escala, per hont sortiré jo demà; y com d'allí están y durant uns dies me fora impossible escriureli, ho faig are mateix anch que sia a corre-cuyta, per empènyerme la feyna d'a darrera hora.

Mercés per l'articlet.¹³¹ Vosté está en tot y no deixa may apagar lo foch sagrat del amor a les lletres y a la pàtria. Fa bé, y en los temps que corren es una mostra de civisme convenient en alt grau.

A mi m'era quasibé impossible anar a Vich, mes, donat lo greu de les circumstancies que s'atravessaven vaig suposar que no hi podrian anar molts que n'haurian tingut gust (com aixi fou en efecte), y que semblaria una ingratitut no forçar una mica la possibilitat pera fer quant meny[s] de chor: y jo vaig forçarla pera testimoniar tantsols ab la presència, mon respecte y veneració als il·lustres capdevaners del Esbart al que tant y tant devem tots. La festa fou molt bonica y sobre tot, sentida, plena d'efusiva sinceritat.

Mercés també, amich Busquets per l'obsequi que vol ferme: no voldria que V., que tan deferent ha sigut sempre pera mi, prengué per desayre'l que me negués a son desitj.

Li enviaré, si'ls trobo solts per aqui (ja que tots los papers marxaren ab l'equipatge cap a La Escala) uns versets inèdits y V. podrà aprofitarlos si li convenen o tirarlos al cove ab tota franquesa y llibertat, si no li fan pesa. En quant a lo que hajan dit de mi, no podria pas orientarlo. Recullo bonament lo que m'envien ó que me indiquen los que n'están enterats, però no ho tinch aqui ni are ho recordo. Lo darrer de que tinch esment es de un critic castellá en A.B.C.¹³² me sembla; aixi, al menys, m'ho digueren. Anys enrera també'm parlá en Vogel¹³³ dels comentaris alemanys que's feren quan la sortida de *Sant Pons*,¹³⁴ però ja m'ha fugit de la memoria, com li deya y no puch indicarli res. Y mercès de nou per son propòsit.

La estatueta de la Mila es molt escayenta. Crech que l'autor n'ensenyá una fotografia a l'*Il·lustració*; no se que'n ferá'l senyor Matheu.¹³⁵ Si no's publica y V. desitja coneixerla ja n'hi enviaré una mes endevant.

Lo sonet de V. es molt bonich: no'l sabia premiat y'l felicito. Anirá molt be al socol de l'estatueta.

130. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 20 x 13'7 cms.

131. Vegeu nota 121 de la carta 31.

132. No sabem a qui es refereix. A l'Arxiu-Museu Víctor Català no consta cap article de l'A.B.C. d'abans de 1917.

133. Eberhardt Vogel (1861-?) Filòleg alemany i hispanòfil. Catedràtic de literatura espanyola a la Universitat d'Aquisgran i a la Reial Politècnica. L'any 1909 va traduir *Solitud* a l'alemany.

134. Vegeu: VÍCTOR CATALÀ, Eberhard Vogel (trad.), *Sant Pons*, Fischer Verlag, Berlín, 1909.

135. Francesc Matheu i Fornells (Barcelona, 1851-Sant Antoni de Vilamajor, 1938) Poeta i editor. Era el director d'*Il·lustració Catalana* i, posteriorment, de *Catalana*. Vegeu la correspondència creuada entre Víctor Català i Francesc Matheu a: IRENE MUÑOZ I PAIRET, (ed.), *op. cit.*, ps. 125-345.

Com fa bastants dies que les pressants ocupacions de a darrera hora m'han privat de llegir, no he vist *Calvari*: descuydi, que, així que puga'l llegiré y tindrè molt gust en dirli mon parer.

¿Lo que'm semblá d'*Esqueix*? Hermosissim. Pot dirho a l'autor si'n te ocasió. La prosa d'aquest any, era molt bona casi tota, a mon entendre (tant que, si no's donaren mes premis fou perquè no's podia, no perquè no hi hagués composicions que ho meresquessen) y ab tot y això descollava com una fruyta en plena maduresa "Esqueix". Jo no podia suposar de qui era perquè no coneixia l'estil del Sr. Girbal però desseguida vaig dir que's tractava d'un autor fet y dret, en plena possessió de tots sos recursos. Qui haja vist la vida rural podrá donar rahó de la justesa dels tipos y de l'ambient que en aquells estudis campeja. Com dich, vaig quedarne enamorada y així ho feya constar en les notes que vaig fer al estudiar les composicions. Als demés companys també va plàure'lshi... excepte al que ja pot suposar.¹³⁶ Pera contestar clarament a la pregunta de V. tinch de dirli lo que passà ab tota franquesa: mes li prego la reserva. Després de lo que ha fet en Girona podria prescindir jo d'escrupols, mes aixó va a naturals y jo no esventaré may les coses que per sa naturalesa havian de quedar sols tancades en les deliberacions. Ja vaig dirli que l'únich que vingué a revelar noms pera nohírllos en lo sí del Jurat, fou aqueix desgraciat minyó. Ell tenia la seva composició per la *Copa y's* refiava de que jo l'imposaria puig per alusions clares que en dita composició hi havia jo n'havia de sospitar l'autor y en aquest càs, m'havia d'esser violentíssim no premiarlo perquè me crearia un conflicte personal. Però jo havia vingut als Jochs a fer, en lo que de mi depengués y segóns mon modest però lleal saber y entendre, justicia seca, y no componendes d'amich: y així, molestada per l'emboçada coacció, vaig dir, a preguntes d'en Girona y per demunt de la recomanació d'ell, les composicions que a mi me semblavan superiors y entre les quals no estava pas la indicada y si *Esqueix*. Ell, evidentment disgustat, no s'atreví pas a dir que fos dolent *Esqueix* però hi posá tots los peros possibles y finalment, vegent que jo no cedia vingué a dirme que aquesta composició era d'En Girbal y un troç del mateix llibre que ja li havian premiat l'any passat, puig, a mes del estil hi havia noms y personatges iguals, que probaban lo que ell deya; y com jo no conegués lo del any passat, m'ho enviá y vaig veure que, en efecte, tenia rahó. Y aleshores ell va dir:

–Ja ho veu: vosté que deya que li agradaria tant que en aquests Jochs sortissen autors nous, si premiem aquest, cap novetat y además, per dos boçins d'una mateixa obra haurá tingut dues copes y així podria anarles tenint cad'any y se privava'l pas als altres.

–Te rahó V. en quant a no ésser molt regular tenir per un mateix treball varies recompenses del mateix genre, però com a mi m'agrada extraordinariament aquest troç y'l trobo premiáble, jo'l proposaré.

–Es que l'altre *estich segur* que es d'un autor nou y si no'l premiem no sortirá y V. va dir...

–Veurem lo que diuhen los companys: entre tots s'ha de fer lo fallo, mes a mi un dels que mes m'agraden es *Esqueix*...

136. Es refereix a Josep Maria Girona, el secretari dels Jocs Florals de Barcelona de 1917. Vegeu nota 116 de la carta 30.

Al discutir-se la qüestió en Girona votá per la composició... amistosa, diguemne y tots los demás van acordar la creació de premi extraordinari per *Esqueix*, deplorant no poder donar també recompensa a altres composicions que les mereixian de veres. En Girona, que volia acaparar tots los premis per poesies menys que mitjanes, al ferli observar que no se podian crear tants extraordinaris digué que no donguessem lo de prosa, devant de lo que jo vaig formalitzarme de valent. Com lo retraure noms es tan improcedent y molest pe'ls pobres autors que refiats de que sols se judica l'obra han tirat als Jochs, per això no s'ha contestat com se debia a n'En Girona; mes si nosaltres haguessem sigut com ell, ja li asseguro que podiam deixar-lo ben plantat devant dels pobres autors que ell feu tot lo possible pera degollar. Tornant a *Esqueix*, estich segura, lo mateix que V. de que será interessantíssim lo llibre de que forma part y En Girbal un de nostres mellors novel·listes.

També me'n han revel·lat altres aquests Jocs que no defraudarán pas les esperances que m'han fet concebir: hi havia, com he dit, cosa molt maca, en prosa y crega que m'hauria agradat saber de qui era.

Ah! si no hagués fet de Banyeta'l segretari, ab l'amor que duyam tots los demás als Jochs, hauriam pogut garbellar fi fins al extrem. Ell me deya rihent que jo tenia la mànega massa ampla y que m'agradan massa coses. Potser si, mes dol tant haver d'ensorrar un encert, encar que no sia absolut! L'esperança d'avuy es la realitat de demà ò pot èsser-la.

Ja fa estones que m'esperen y tinch de plegar. Per altra part he abusat ja massa de la seva paciència. Va per quan tardo anys a contestar.

Escrich barroerament y en mitj de seguides interrupcions y li prego no fassi càs del desgavell que campeja en aquestes ratlles. Vulgudament les meves cartes resulten illegibles. Si V. no va per l'Escala, dèu venir a Barcelona sovint; y si es aixi y V. s'arribava un dia a n'aquesta seva casa ja no fora estrany que's coneguessen personalment los antichs companys de *Juventut* que prou anys fa que's tracten per lletra. Se'n alegraria s.s.s.

Cath. Albert Paradis

33- Antoni Busquets: [Calders], 6 octubre 1917¹³⁷

Sra Na
Catarina Albert
La Escala

Bona amiga y confreresa: Veliaqui la *Pàgina* d' "El Pla de Bages" a V. consagrada.¹³⁸ Poca cosa per lo que's mereix, pro no podiam pas deixar de que figurès

137. Aquesta carta està escrita a mà. A la capçalera hi té imprès: "ANTON BUSQUETS Y PUNSET. PROFESSOR". La mida de la lletra és: 21 x 11'5 cms.

138. Vegeu nota 126 de la carta 31.

en aqueixa humil galeria de figures de la nostra renaixença, a la més capdalt dins la prosa literaria.

N'hi he enviat, apart, dos números que suposo en son poder. Ja perdonarà les faltes de caixa, y, sobretot, l'ortografia.

Rebi a son temps la carta responent a la que li demanava son parer sobre la prosa d'en Girbal. Ell s'ha mostrat molt content de lo que li diu; y, com es natural segueix ab més ánim aquella obra rural.

¡Quin *caire* més viu fa V. de la persona d'aqueix J. M. Girona, curull de vanitat! Ja'n tenia algun indici, ja; pro no'm creya fos tant.

¡Còm li agrahiré una fotografia de la estatueta de la Mila! Tinch la de Mireya ab unes ratlles de Mistral.¹³⁹ Bona companyia farà la de la protagonista de Solitud a n'aqueixa flor de sol esclatada en els sorrals de la Provença. ¿Qui es l'autor?

Me serà molt grat aqueix hivern anarla a saludar a Barcelona.

Entretant la considera una vegada mès y li estreny la ma aquest son devot afm.

A. Busquets y Punset

S/C 6-X-1917

34-Antoni Busquets: Vidreras, 20 agost 1918¹⁴⁰

Honorable mestra y benvolguda confreresa: Soch a Vidreras -Sils- de Director d'una Colonia Escolar del Ajuntament. Somniava una escapada a La Escala, pro.... es impossible. Alabat sia Deu !

Arràn de la publicació de ma darrera novela "Calvari" vaig enviarnhi un exemplar, esperant la seva autorisada opinió. No'l rebè? En tot cas repetiría l'envió.

Sa novela-película de "Catalana" me plau extraordinàriament.¹⁴¹

Sempre de V. afm devot q.r.a s. p.

A. Busquets y Punset

Vidre[s] 20-8-18

35-Caterina Albert: Barcelona, febrer 1919¹⁴²

Sr. Dn. A. Busquets y Punset

Distingit confrare y amich: aváns que tot li demano mil perdóns. Vaig rebre fa cap a un any el seu llibre "Calvari" mes en ocasió poch propicia pera ocupar-me de coses literaries.

139. Frederic Mistral (Maiano, Provença, 1830-1914) *Escriptor occità*.

140. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 14'5 x 9 cms.

141. V. Català va publicar la novela *Un film (3000 metres)* a la revista *Catalana*, entre el 7 d'abril de 1918 i el 30 de juny de 1921.

142. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 20 x 15'5 cms.

Acabavem de tenir un malalt foraster, molt greu, a casa y quan el malalt, per mercè de Deu, estigué guarit, tots los de ma familia, per torn, hagerem de sofrir les conseqüències de les emocions passades, malaltejant també llargament.

Jo no vaig venir a *passar l'hivern* aqui fins... al maig; y com durant lo trasbals sofert algú's cuydá d'aconduhirme'ls llibres que anaven arrivant, sens jo enterarme'n (per evitar tot possible germe d'infecció, ja que'l bon amich foraster que sofria un tifus furiosos, nos tenia involuntariament tota la casa en renou) fins a mon regrés a L'Escala no vaig poder ocupar-me d'ells. Mes, tantost havia començat a ferho, esclata la *grippe*, m'arplega desseguida y... vegi, per no allargar mes les explicacions, sols li diré que fins avuy no he tingut avinentesa de llegir l'esqueyent novela de Mossen Marti Company.

Li'n dono grans mercès, perquè m'ha fet passar una estona per demés platge-riosa. L'antich company de "Joventut" es lo de sempre: un sentidor y un escriptor un poch romàntich, bon troç realista, un bon coneixedor de la vida rural, un costumista de esguard viu y atent, un fi enamorat de la montanya y de la llengua pàtria ... De totes aquestes belles qualitats trobo clar reflexe en aqueixes planes seves plenes de joventut y maduresa alhora, mes, com dintre lo bó sempre s'hi troba quelcom mellor, lo que en elles m'ha interessat y plagut mes, ha sigut, les costums dels estudiants de Vich (oh, aquella *classe* hont es sermonejat lo seminarista, que curiosa y ben descrita !) y la lletra de aqueix, quan ja es Rector de Vallserena.

Per tot plegat y molt especialment per aqueixos dos troços de ferma y saborosa prosa, jo'l felicito amicalment; com lo felicito també per eixos altres grans esdeveniments de la seva vida: son matrimoni, la naixensa del primer fill.

Que al autor, al marit y al pare, li donga Déu llarchs anys de prosperitat en tots los respectes y que l'amor dels seus coroni pera ell, sempre, l'aplaudiment del públich.

Es de V. novament, ab aquesta grata ocasió, admiradora y amiga

Cath. Albert Paradis

Barna-II-19.

36-Antoni Busquets: 28 abril 1919¹⁴³

Srta. D^a
Catherina Albert
Barcelona

Bona amiga y honorable confreresa: Tinch la seva darrera que m'ha tret d'un laberint de pensaments estranys. Encara gracies que's trovin tots vostes en estat normal.

Aqui té la poesia que m'envià, junt ab l'altra publicada ja, y que suposo degué rebrebr.¹⁴⁴ Lo qué és una gran llàstima, es la plaga de disbarats tipogràfichs. Ja puch

143. Aquesta carta està escrita a mà. A la capçalera hi té imprès: "ANTON BUSQUETS Y PUNSET. PROFESSOR." La mida de la lletra és: 16'2 x 11 cms.

144. Vegeu Víctor CATALÀ, "Les verges maeterlinckianes", *El Pla de Bages*, any XVI, núm. 10.230, 31-III-1919, ps. 6-7.

cridar, que .... l'ase no vol beurer. Perdoni lo desgraciat de la composició. No es tot culpa meva. No sigui aixó obstacle perque continui afavorint a la naixent "Página".

Si que, com hi ha mon, els portà mala odisea aqueixa *passa* que torna a enseyyorirse de moltes encontrades. Vulgui Deu lliurnose'n, que prous facessies venen per altres indrets, veritat?

La opinió de vostè referent a ma novela "Calvari" me dona ales per seguir avant ab les meves fatleres novelisticques. Sab que la *película* de "Catalana" me te obstinadament intrigat? Veyàm que n'eixirà. No'ns dongui, per amor de Deu! tants cartells de descans per preparar parts. De raig, de raig ! Perdoni.

L'altre dia, després de presenciar tot l'aplech de la hermita de Pinòs, en quin llogaret, vehi de casa; exerceix ma esposa, vaig sentir una vera necessitat de rellegir "Solitud"; y vaig empleyarhi tota una nit; y... vaig gosarhi tant o més que en la primera lectura y següents.

¿Què s'es fet de la estatueta de *Mila*? No sortint *Ilustració* ja me la veig perduda. No en té una reproducció? Quin goig faria al costat de *Mireya*, que'm regalá'l bo d'en Mistral en ma visita a Mayano!

En mon darrer viatge a Barcelona vaig anar per veurerla, y..... Alabat sia Deu, era a L'Escala! Seré més assortat en la meva pròxima anada? Tinch ver desitj d'estrènyer la ma que ab tanta *soltura* fa córrer la ploma donant vida a tants pensaments. Un favor: Vull dedicar una "Pagina" de "El Pla de Bages" a n'en Girbal Jaume. Volia posarhi lo que d'èll me diu vostè en dos cartes, pro... prefereixo que me'n fassi vostè una impresió. ¿Ho farà, bona amiga? Ell desitjaría un pròlech de voste per la novela que en Matheu li començarà tot seguit a "Catalana". Li sembla que es demanar massa? Vostè dirà; pro al menys lo que primer li demano.¹⁴⁵

A sos peus y a ses ordres, devot afm

A. Busquets y Punset

28-IV-1919

37-Caterina Albert: Barcelona, 9 maig 1919¹⁴⁶

Distingit y amable amich: avuy m'escau de poder contestar sens massa tardança a sa darrera lletra datada en 28 ppt. y rebuda aquí'l dia 4 ct. y ja veu com aprofito l'ocasió.

Mercès per la fulla literaria que conté *Les Verges*.¹⁴⁷ No l'engunihin les errades tipogràfiques que hi apareixen. Tots sabem lo que es lletra d'estampa: y qui no volgués suportar aquestes màcules tindria que renunciar a publicar res.

Tindrè present, quan faci alguna nova ratlla curta d'aficionat, el seu desitj de que li envihi per la *página*; però, parlant ab tota franquesa, cal que li digui no'm

145. Vegeu Víctor CATALÀ, [sense títol], *El Pla de Bages*, any XVI, núm. 10.301, 28-VI-1919, p. 18. Víctor Català no va prologar el llibre de Girbal. Vegeu carta 37.

146. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 20 x 14 cms. Pel seu contingut, la podem datar al 1919.

147. Vegeu nota 144 de la carta 36.

sembla pas aixó cosa imminent, puig la vida que porto, sempre en família y plena de petits destorbs de tota mena, me deixen ben poch lleure pe'ls entreteniments literaris. La mateixa pel·lícula de "Catalana" surt mercès a la paciència patriarcal de Mestre Matheu, que s'avé ab donarla com qui diu a dossis homeopàtiques. No cal que V. esmerçi en llegirla mes interés que pretencions en escriurera he esmerçat jo. Figuris que vaig fentla com qui fa una lletra; a raig de ploma, tal com surt, sens retoch y a trocet per setmana. En aquestes condicions, no pod resultar mes que'l que ja vaig anunciar, posantme a cobert de retrets y compromisos: un senzill entreteniment, per son argument y forma, d'ayre cinematográfich, clar y modest y sens primmiraments literaris de cap mena. Fins los punts d'espera entre les distintes parts no hi son mes que pera guardar aquell caràcter.

Puig se recorda encar de la Mila, li envio la fotografia que desitja y que'm doná'l mateix autor de l'estatueta. No está pas absolutament ben agafada però servirá de sobres pera que V.'s fasi carrech d'aquella. ¿No li sembla que a sota hi aniria molt be'l sonet de vosté?

Lamento no haverme trobat a Barcelona quan vosté vingué a casa. A veure si una nova visita me permetrá conèixer personalment al amich que durant anys m'ha donat tantes mostres de consideració y son afecte.

Res sabia dels Jochs, quan, poch, moments aváns d'assistir à la festa, la lletra de V.¹⁴⁸ m'innová de que en Girbal hi havia obtingut un nou premi. D'un temps ensà guarda l'exclusiva de les copes o sos equivalents, los premis extraordinaris. Jo'n tinch sincera satisfacció, per vâries rahóns. La primera y principal perquè tenim en ell una ploma de cap d'ala que ferá honor a la nostra terra; la segona, perquè en Girbal es fill d'un exquisit cavaller que fou, ja fa molts anys, un bon amich meu,¹⁴⁹ malgrat la diferencia d'edat que podia destriar nostres gustos o preferencies literaries; y la tercera perquè, havent lluytat bravament, en unió ab altres companys de consistori, pera imposar, contra les injusticies del favoritisme mes descarat, la prosa d'en Girbal, en l'any de la meva presidencia, cada nova distinció que li concedeixen els jurats següents, me sembla una nova afirmació de l'honradesa del nostre fallo. Ab molt gust li feria, donchs, el pròlech que desitja'l seu amich si no fos que després de la *canallada* d'en Girona vaig jurar no fer mes pròlechs; aixó en primer terme, y després, ja ha vist lo que li deya mes amunt: no puch contraure cap compromís perquè no tinch moment pera complirlo y si'l contreya quedaria malament, com m'ha passat en tantes ocasions com m'he deixat dur de la bona voluntat en lloch del seny. Serveixis dirho aixi al Sr. Girbal, felicitantlo ensemps de la meva part per son darrer triomf, que segurament no será epílech, sinó preludi d'altres.

Me diu V. per estampar la opinió que'm mereix l'obra d'aqueix autor. No hi tinch cap inconvenient, perquè, anch que no sia opinió¹⁵⁰ de crítich, sinó de modest llegidor, es absolutament sincera.

No sé lo que n'hi he dit aváns, però no podia esser altra que'l que'n penso, aixó és: que n'Eduart Girbal Jaume es un novelista cabal, en lo ple de ses facultats

148. A l'Arxiu-Museu Víctor Català de l'Escala no hi ha la carta d'Antoni Busquets que esmenta l'escriptora.

149. Es refereix a Enric Claudi Girbal i Nadal (Girona, 1839-1896) Escriptor i historiador.

150. A la carta manuscrita original, sota "opinió" trobem ratllat "obra".

y de sos recursos y un dels mes alts y fermes entre quants conreuhen, en l'hora present, aqueixa branca de les lletres catalanes. Es sotil de ment, de vista y de ploma com cap altre. Gran coneixedor de la psicologia camperola, sab revelar-la ab justesa admirable y ab una finíssima y saborosa ironia que may cau (al menys en los trosos que jo li he llegit) en efectismes y desentonaments. Escriptor veritable, dotat d'instint agut y dreturer y estudiós de la llengua en sa mateixa font y en sos mellors models, te la paraula abundantament fluent, viva y pròpia, la forma castiça y harmoniosa, com copsada directament del poble, però embellida, purgada, magnificada per la màgia del art.

Devant de tanta lletra moderna, filla del mal gust o de la insuficiència, pretenciosa, engargossada, espessa, confusíssima, indigesta, empedrada de girs estrambòtichs y de paraules bordes; jochs de prestimans poch escrupolosos o bajanets per'enganyar badochs, parades de catalá de fireta o de fantasia, que res tenen que veure ab el catalá, fóra'l nom de fonts, el llenguatge, l'estil d'en Girbal, intel·ligible, clar, ned y transparent com un cristall, -un llenguatge, un estil de claretat y euritmia tota catalana, tota mediterrània; fan l'efecte d'un jardí meravellós esclatat en mitj de cards, d'una nit estrellada sobre una pregonesa, d'una finestra oberta, -canal orejador, - en una estança empudegada... Deixantse anar a la sanitat d'aqueixa prosa sens bonys ni pestilències de cap mena, un hom sembla que's retorna y recobra l'esperança, tal com lo visitant que surt d'un manicomi o d'un hospital y s'amara de sol, d'ayre, de glatits de vida *viva* y feconda.

Jo no crech que sempre'l nom faci la cosa; una es actuar de escriptor y l'altre èsserho. En Girbal, sortosament per ell y per la novela catalana, es dels que *ho son* de lley. Ja veu que mellors coses no sabia dirni.

No's queixarà avuy de mi, senyor Busquets; si habitualment peco per defecte, de tant en tant ho faig per excès. El tema se'n ha enrossegat la ploma. -Ab remordiment d'haver pres a V. mes temps del degut, se repeteix s. y amiga

Cath. Albert Paradis

38-Antoni Busquets: Pinòs (Solsona), 8 juliol 1919¹⁵¹

Srta. Na Catharina Albert y Paradís
Barcelona

Bona amiga y honorable mestra: Fins ara no ha sortit la "Pàgina" d'El Pla de Bages dedicada a n'en Girbal Jaume, per la que vostè escrivé tan belles coses.¹⁵² Aquí la té, y gracies mil per tantes atencions. Ell n'estarà pla content, ja ho crech! Lo reduït del espay no permet fer més.

No sab pas el goig que'm donà ab el present de la fotografia de la Mila. Ja li he destinat lloch en mon despaïtx. M'agrada molt, y l'ha ben sobtada l'esculptor

151. Aquesta carta està escrita a mà en paper quadriculat. La seva mida és: 13'5 x 19'5 cms.

152. Vegeu nota 145 de la carta 36.

en el moment més tràgich de la seva odissea. Aquí li incloch, perque la conegui, la Mireya, d'en Mistral que, serà més pulida, pro que no *diu tant*.

Sab que cada dia'm va desorientant més la pelicula de V. a "Catalana"? No sé pas ahont pararèm. Y no es a mi solament que'm té intrigat, altres y altres llegidors so sentit que'ls interessa fortament.

Actualment soch a Pinòs -Solsona- poblet al cim d'una serra y ahont hi exerceix ma esposa. Es a horeta y mitja del meu. Me'n hi he vingut a escriure la ponencia que se'm confià per l'Assamblea que'l Magisteri Nacional celebrará a Tarragona'ls dies 20-21-22-23-24 y 25. El tema es: "La escola rural- Lo què és y lo qué deuria ser" Hi poso tots els cinch sentits per ser assumpto que sento y visch. Fins el dia 19 seré aquí Pinòs, y tot el mes d'Agost al Monestir de Miracle de Riner-Solsona- aquí a la voreta. La Comissió de Colonies y escolles de Bosch del Ajuntament de Barcelona, com antany, m'ha designat per Director de una de les Colonies per éll patrocinades, essent la del Miracle.

Prou pensava vegetar aquest estiu, pro.... ja ho veu com m'hi fan ser. No volia anarhi enguany a Colonies, pro com que's tracta de fer l'assaig d'una beu rural, han volgut que jo hi fos de capdevanter. Serà una instalació esplèndida.

Me'n so pujat aquí a Pinòs "Solitut" que rellegim y comentèm cada captard sota les ombres dels roures y pins que vesteixen aqueixos cims celestials. La escola es isolada, a mitja hora de poblat, y te a cinch minuts, de distancia un Santuari famós. Es escenari apropósit per fruhir de nou les belleses de la obra de vostè. Serà tant o més plahenta que la que vaig fer al Santuari del Far, arràn de sa publicació.

Es de vostè sempre devotíssim amich que espera veurerla aviat y l. b. l. p.

Antòn Busquets y Punset

Pinòs-Solsona-8-VII-19

39-Caterina Albert: Barcelona, 24 juliol 1919¹⁵³

Sr. Dn. Anton Busquets y Punset
Pinós.

Distingit confrare y amich: Vaig rebre la seva grata, que he trigat una mica a contestar per la molta feyna d'aquests dies, precursors de la tornada a L'Escala, hont anirém a primers d'Agost. Anch que V. me diu que estarà a Pinós sols fins a 19 ct. li adresso allí aquesta en la creença de que V. la rebrà ab mes o menys retrò, però ab major seguretat, car no voldria en cap manera's perdés continguent la bellissima e interessant postal d'en Mistral, que pera V. serà y ab rahó, una veritable joya.

153. Aquesta carta està escrita a mà. La seva mida és: 20 x 13'5 cms.

Mercès d'havèrmela deixada conèixer y que per molts anys pugua guardarla en tribut al exquisit geni de Provença.

Veig ab gust que la meua impressió sobre en Girbal es compartida per persones que hi entenen mes que jo. Jo me'n alegro vivament pe'l nou Mestre prosista y poeta quin nom está ja, me sembla, plenament consagrat. L'espera en l'enquadernació del volum ha fet que no conega jo encara *L'Estrella ab cua*.¹⁵⁴ Guardo sa lectura per La Escala y me'n prometo gran goig.

No m'estranya que l'Ajuntament haja triat a V. per Director novament d'una Colonia: es càrrech de prou responsabilitat pera confiarlo als Mestres de mes condicions, de mes solvencia y no hi ha dubte que V. es un d'ells. El tema de sa ponencia es molt interessant. L'Escola, a Catalunya cambia ràpidament d'orientació. A la rutina fosilitzada d'anys enrera, succeeix l'observació, l'estudi, les noves orientacions, que, podrán esser mes o menys definitives (estudi es una escala interminable y sols els ruchs de mena creuhen que desseguida, d'un sol salt, pot assolir-se'ls cims) però que representen la vida y la salut des del primer instant, car representen lo desestancament.

Que haja tingut lo merescut èxit son treball y que Deu li dongui vida y salut per anar seguint coratjosament lo camí emprés.

¿Va veure com morí el pobre D. Oriol Martí Ballés?¹⁵⁵ Per tots quants escriguerem a *Juventut*, que ell sostenia tan generosament, el seu nom te un ressó especial y la seva memoria mereixerà sempre respecte y simpatia. A.C.S.!

De V. S. y affm companya en lletres

C. Albert Paradis

Barna 24 Juliol 1919

40-Antoni Busquets: Calders (Manresa), 26 febrer 1923¹⁵⁶

26 Febr. 1923.

A Na Catarina Albert
Barcelona

Honorable y bona amiga: Plaume adjuntarli'l comentari al Discurs d'entrada a l'Academia de Bones Lletres, que m'envià un amich assistent.¹⁵⁷

Plaume sempre seguir, combatent, l'estela de la vostra actuació literaria.

154. Vegeu: Eduard GIRBAL, *L'estrella ab cua*, Il·lustració Catalana, Barcelona, 1919.

155. Oriol Martí i Ballés (1870-1919) Advocat. Martí, al costat de Lluís Via, va ser un dels principals fundadors de la revista *Juventut*. Va ser-ne un dels seus mecenes. A la revista, s'encarregà sobretot de la secció dedicada a la política.

156. Aquesta carta està escrita a mà. A la capçalera hi té imprès: "ESCUELAS NACIONALES DE CALDERS-MANRESA". La mida de la lletra és: 17 x 11 cms. Cal remarcar el temps transcorregut entre la darrera carta i aquesta. No es conserva cap missiva d'aquests anys.

157. Víctor Català va pronunciar el seu discurs d'entrada a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona el 14 de gener de 1923. Vegeu-lo a: Víctor CATALÀ, "Discurs", *Obras Completas*, Biblioteca Perenne, vol. 28, Editorial Selecta, Barcelona, 1972, ps. 1657-1705.

Què'm tarda'l poguer fervos la visita tan anunciada ! L'amich Via'm prometè acompanyarmihi. No he baixat a ciutat, de temps. Vaig serhi pel Agost ab motiu de fer el Veredicte dels *Jochs Florals* de Manresa.

Y ara que parlo d'en Via, no sè si va rèbrer un número de "El Pla de Bages" ab unes notes meves sobre son darrer llibre.¹⁵⁸

L'hi adjunto, y si després de llegida aytal nota te proporció per entregarli, si es que no rebé la que li envií, serà nou favor rebút de V.

Com sempre ben afm devot amich q.b.s.p.

A. Busquets y Punset

La casa Dalmau Carles y C^a de Gerona edita ara mon nou llibre "Breviari Escolar".¹⁵⁹

41-Antoni Busquets: Calders (Manresa), 10 novembre 1924¹⁶⁰

A Na Catarina Albert y Paradis
Barcelona

Benvolguda y noble amiga: El gratissim y dolç recort de la seva coneixença personal perdura en mí, ab tot y'l temps transcorregut; y es que so passat unes mesades estudiant la formidable obra de vosté, y rellegint a sos més senyalats comentadors. Fou aquella mitja tarda d'estiu una de les més fondes converses que he tingut en ma vida ab els mestres de la nostra literatura. Y... què ho fa? contra lo ocorregút tantes vegades, se'm revelà en presencia, tal com la *veya* a través de les converses epistolares que guardo com el més preuhat joyell. Ara sols me falta, y ho espero ávidament, reveurerla a sa vileta emporitana, ahont tantes vegades so estat, mes en époques que vostè no hi era.

Avúy vaig a molestarla un moment. Vaig a demanarli la vénia pera publicar en una revista la reproducció fotogràfica de la estatueta de la Mila sobre aquells versos que vostè ja coneix, y, ademès, com a nota glosada les ralles que conté sobre ella la carta que de vostè rebí en aquella ocasió. Me convé, car no me'l digué vostè, el nom del esulptor.

Tingui la bondat de aténdrem, y li serà deutor d'un favor més son afm. y devot amich

A. Busquets y Punset

s/c 10 Nov. de 1924.

158. Es refereix a les notes que va escriure sobre el poemari *A mitja veu*, de Lluís Via. Vegeu: "A mitja veu d'En Lluís Via", dins "De Col·laboració. Els bells llibres.", *El Pla de Bages*, any XIX, núm. 11.172, 28-VI-1922, s/p.

159. No tenim constància que l'obra sortís a la llum.

160. Aquesta carta està escrita a mà en un paper ratllat. A la capçalera hi té imprès: "ANTÒN BUSQUETS Y PUNSET. MANRESA-CALDELS." La seva mida és: 15 x 21 cms.

42-Antoni Busquets: Calders (Manresa), 19 agost 1925¹⁶¹

A Na Catarina Albert y Paradis
La Escala

Honorable dama y bona amiga: Després d'una gréu tongada de tribulacions, y, encara a L'Espluga Calva ab la mare de la meva esposa ab un càncer irreductible, apesar de totes les probatures, m'adono que va quedar per enviarli "Joventut Catalana" ab la reproducció de la estatueta de la Mila, acompanyada del méu pobrich sonet.¹⁶² Perdoni la desatenció. Aquí té l'esmentat número que potser ja coneix. Fa una plana bonica, veritat? No sé si vaig dirli que'n tinch tot una colecció de ["Figures de novela". Pot ser que'n fassi un llibre. Ne tinch varies de premiades, entre altres: "Jacobé" "Coralí" "Margaridó", etc.

Déu me donga ocasió per anar un dia del proper ivern a Barcelona per ferli conèixer tot complet. Es a dir complet... lo fet fins are. Sa opinió'm fora una orientació per continuar o deixarho com està.

En el vehi poble de Maldà, en la pairal casa del poeta de la Segarra, D. J. Iglesias y Guizard¹⁶³ parlarem de V. Allà hi ha guardades tot de rellíquies de Moss. Jacinto Verdaguer, formant un Museu curiós. Ara preparèm un número extraordinari de "Segarra",¹⁶⁴ publicació comarcal dirigida per l'esmentat amich poeta, dedicat al cantor de L'Atlàntida.¹⁶⁵ Serà un recull de firmes. Si V. fos tan amable de fernes alguna nota.... Jo no recordo que hagi fet rès a la memoria del "terrero!" (?) de Folgaroles.

Bona estiuada per V. y pels seus. Fins al 8 de setembre serè aquí a L'Espluga Calva (Per Lleyda y Floresta) y després a casa.

De V. devotíssim a. y confrare q.e.l.s.m.

A. Busquets y Punset

19 Agost de 1925.

161. Aquesta carta està escrita a mà en un paper ratllat. A la capçalera hi té imprès: "ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET. CALDERS-MANRESA." La mida de la lletra és: 16 x 21'5 cms.

162. No s'ha localitzat l'exemplar de *Joventut Catalana*, que esmenta Busquets. *Joventut Catalana* va néixer el novembre de 1924. Era una "Revista setmanal d'Art, Literatura, Modes, Esports, Actualitats". Sobre la publicació, vegeu: Joan TORRENT-Rafael TÀSIS, *op. cit.*, vol. II, p. 647-648.

163. Josep Iglésies Guizard (Barcelona, 1873-1932) Escriptor. Publicà diversos poemaris, com *Segarrenques* (1917), *Corrandes segarrenques* (1925) o *Picarols i randes* (1926). També estrenà diverses obres teatrals. Era el director del periòdic *Segarra*.

164. *Segarra* era un periòdic quinzenal d'art i cultura. Era el portanveu dels interessos de la comarca. Tenim constància que va sortir a Maldà els anys 1925 i 1926. Vegeu: Joan TORRENT-Rafael TÀSIS, *op. cit.*, vol. II, p. 473.

165. Víctor Català no va col·laborar en el número extraordinari que *Segarra* va dedicar a Jacint Verdaguer. Vegeu: "Número extraordinari de Homenatge a la memoria del gloriós poeta català Mn. Jacinto Verdaguer.", *Segarra*, any II, núm. 25, 15-VI-1926, ps. 8-17.

43-Antoni Busquets: Calders (Manresa), 21 octubre 1928¹⁶⁶

A Na Catarina Albert y Paradís.
L'Escala

Honorable mestra y volguda amiga: Quánt de temps s'ha passat sense sapiguer noves directes de vosté! Valga'ns Deu ! Y a fê que me'n anyoro.

Recordo que al fer el número de la "Rev. Ilustr. Jorba" dedicat al anyorat Fred. Rahola n'hi vaig enviar un exemplar.¹⁶⁷ El rebè? Per si no, avúy li'n poso un altre, y veurà que vaig vàldrem de coses de vostè, tan boniques, tan veres, tan...

Es fa oportú l'envío, perque, no fan gaires dies al fer la recepció dels nous Inspectors en la nostra zona, la Srta. Isern,¹⁶⁸ al serli jo presentat, se recordà del nom meu, de la meva estada a Rosas, de mestre, y de més pobriques produccions pedagògiques en la revista professional de la provincia -Gerona- y, sobretot, de la excursió a Empories, organizada per D. Joan Ros de Cusi¹⁶⁹ y jo. Parlarem de vostè, y vaig apreciar l'afecte que li professa, y fins vaig endevinar que la gran part de bagatje intelectual l'había pouat al redòs de vostè. Ja pot comptar còm me'n alegrí. Nosaltres l'hèm rebuda ab un afecte y simpatia gran, perquè traspúa tota èlla de gracia empordanesa y de cultura gens vulgar.

A Vich, ahont vaig ser per la Setmana Catequística, a la tertulia dels Collell, Genis y Salarich,¹⁷⁰ nit enllà, se parlà molt de vostè. Y es per això que avuy prenh la ploma per ressaludarla y desitjarli salut, alegria y prosperitat.

Ja ho sab còm l'admira son devot fervent que s'alegrarà de tota bona nova de vostè y l'hi b.'l p.

A. Busquets y Punset

S/C 21-10-1928

44-Antoni Busquets: 18 febrer 1931¹⁷¹

A Na Catarina Albert-Barcelona

Honorable companya en lletres: "Contrallums",¹⁷² que ja coneixia en part, m'han fet gran ilusió reveurels ab personal salutació avans d'alçar la balda del

166. Aquesta carta està escrita a mà en paper ratllat. A la capçalera hi ha imprès: "REVISTA ILUSTRADA JORBA, MANRESA-CALDELS. DIRECCIÓN." La mida de la lletra és: 17'5 x 11'5 cms.

167. Antoni Busquets i Punset va ser director de la *Revista Ilustrada Jorba* del 1926 al 1934. Sobre la revista, vegeu: Joan TORRENT-Rafael TÀSIS, *op. cit.*, vol. II, p. 399. El novembre de 1927, *Revista Ilustrada Jorba* va dedicar un número a Frederic Rahola. Víctor Català va col·laborar-hi amb el conte "Almas Mudas", del seu recull de narracions *Ombrívoles* (1904). Vegeu: Víctor Català, "Almas Mudas", any XIX, núm. 218, novembre de 1927, ps. 197-198.

168. Es refereix a Carme Isern. Era inspectora d'Ensenyament i germana del metge escalenc Jesús Isern i Galceran.

169. No sabem a qui es refereix.

170. Es refereix al doctor Josep Salarich, un dels fundadors de l'Esbart de Vic.

171. Aquesta carta està escrita a mà en paper ratllat. A la capçalera hi té imprès: "REVISTA ILUSTRADA JORBA. DIRECCIÓN." La mida de la lletra és: 15 x 22 cms.

172. Vegeu Víctor CATALÀ, *Contrallums*, Edicions Gost, Barcelona, 1930. Vegeu, especialment, el pòrtic de Víctor Català: Víctor CATALÀ, "Traient la balda", *Contrallums*, dins *Obres Completes*, Biblioteca Perenne, vol. 28, Editorial Selecta, Barcelona, ps.813-814.

pórtich, que enclou una lluminosa y orientadora lliçó ideològica que convindria *radiar*, a bon fi de que arribés fins al redós del estudi, sense mestre, de una bona colla de lletraferits d'ànima sorda y de seny esclarit que s'entossudeix en enderrir de qui sab quan l'era d'or de la nostra llengua, are que ja l'han treta a faró bon estol d'humils y humillats conreudors de les comarques de llur terra.

Després de tants escarafalls y aixeres entorn del premi Creixells, o de les seves cinch mil pesseses de gloria, barrejada en son comens ab garrotades y dicteris, com s'hi rebé un ab un cistelló de bona y sana fruyta com la del vostre hort ! Aquí voreta'l fòch un hom s'hi retorna; y tot gosant de les narracions riques d'observació y d'estudi de la figura y del paisatge, el llapiç ratlla tot sovint el full blanch del quadernet per deixarhi móts y dites no conegudes encare y que rès hi poden les normes oficials acceptades per gent talentosa, si; pero que necessita que li peixin el léxich, car no te habilió per caçarlo en la pedrera viva, ahont no calen perfiladors; ja hi sorgeixen els blochs y cantenys fets y apunt de nivell, el que cal per arrengrerar y pujar l'obra. Parla's molt de disciplina llingüística; mes jo crech y entench que no es hora d'estancar la llengua. Vinguin, en hora bona, unes regles ortogràfiques; pero fixes, sense la inseguritat que acaba de desorientar, com obra que son d'un *dictador* les establertes. Estableixis una oficina com la romànica de la Biblioteca Balmes, y... hala, hala anèm escatint honradament, sense pensar arribar al fi. Vos ja anèu fent, imperturbable. El vostre exemple, encar que no ho sembli, percuteix allà hon cal. Avant y pit !

Trovo que vaig encalabrinantme *per montes et colles*, y fujo del objecte de la present que no volia que fos altre que regraciar la vostra gentilesa y dir quelcom de lo bona que m'ha semblat la fruyta del cistelló. Si: mercés, moltes mercés y visquèu molts anys. De lo què m'ha semblat... jo crech que es cosa de dir ab més espay, englobant, al ensem, tota o gran part de l'obra vostre, que, desde'l passat Juliol que vaig comensar en la quietut y pau monacal d'El Miracle, y que he anat seguint aqueixes mesades llargues que una edema de cames m'ha aclofat al llit, vaig revisant y rellegint per un judici a publicar en el número que penso dedicarvos de la Revista, quin darrer, com veurèu es per Morera y Galicia.¹⁷³ Serà el vostre, quan puga més enllanet, al bon temps aplegar algun detall que puga donarli'l caràcter que vull.¹⁷⁴ Si haguèssim pogut anar a L'Escala ab algun de la colla, com teniam projectat... Tot se farà, aj. Deu y contant, es clar, ab la vostra vénia.

Y bé! Jo, després de la novela "Calvari", fan una colleta d'anys, també he volgut pagar contribució al ideal, y aixís fou com fa prop d'un any vaig donar "Del meu viure rural"¹⁷⁵ que *visurá* l'estimat Via. Respectables opinions orientadores y alentadores ocasioná la publicació del nou llibre. La vostra no m'arribá. Rebèreu el pobrich present? Se que vaig aviarlo. El que no atino a recordar si ho vaig fer ab "Romeria Poetica" fascicle d'homenatge al novelista Genís ab motiu d'una

173. Magí Morera i Galicia (Lleida, 1853-1927) Escriptor, polític i advocat.

174. L'any 1930 *Revista Il·lustrada Jorba* no va dedicar cap número a Víctor Català.

175. Vegeu: Antoni BUSQUETS i PUNSET, *Del meu viure*, Edicions Follet, Calders, 1930.

anada a la Font del Desmay ab la meva colla.¹⁷⁶ Per un si a cas, repeteixo l'envío. Perdonèu aquest desfogament. Vostre devot amich

Antón Busquets y Punset

S/C Calders - Manresa
18 Febrer de 1931.

45-Antoni Busquets: 27 abril 1931¹⁷⁷

A Na Catharina Albert y Paradis
L'Escala

Bona amiga: Per fi, després de cap a quinze dies repicats de moviment patriòtic,¹⁷⁸ surt l'articlet, que ja creya perdut, ab l'impresió que'm produí la lectura de "Contrallums".¹⁷⁹ Es el meu homenatge, encar que humil, al nou senyal de vida literari donat per vostè. Prengui'n la bona voluntat.

De tot cor desitjo el goriment de la séva Sra. mare. Are anèm de cara al bon temps, y es més fàcil el restabliment en les persones d'estat. Tant mateix li ha tocat mala tongada de un quant temps a n'aquesta part. De tanta marfuga, vulgui Deu lliurarlen aviat, y que'l sol de la salut torni a inondar la seva llar, recobrant la normalitat pera rependre ses tasques. Fan glatir tant aquells tituls de promesa de pròxima publicació !

Ahir debian xiularli les orelles. Fou aqui casa a passar el dia Mossen Ramon Garriga,¹⁸⁰ ben acompanyat dels germans Vilarrubia,¹⁸¹ els simpàtics entomòlechs de Torrellebretra, y el poeta Mossen Pere Verdaguer,¹⁸² quins m'ensenyaren una nova forma de *icarus*, Rost, capturada en ses propietats de les Guilleries y a la que han donat el nom de *Genissi*, en homenatge al Doctor Marti Genis. Part de conversa, entre lectura y lectura fou consagrada a vostè, escartejant en ses obres.

El capellà-poeta de Samalús ens feu coneixer tres soperbes composicions poètiques, de les que me'n habien fet gran elogi en Via y l'Apeles Mestres.¹⁸³ Sense aqueixos moments, la vida fora ben poch amable. Mellor primavera y bon estiu li desitja son devot amich q.l.b.l.m.

A. Busquets y Punset.

S/C 27 Abril de 1931.

176. Vegeu: *Romeria poètica en homenatge al Doctor Martí Genís: 14 juliol 1929*, Impremta i Enquadernacions de Sant Josep, Manresa, 1930.

177. Té les mateixes característiques que la carta anterior.

178. Es refereix a la República.

179. No s'ha localitzat l'article que esmenta Busquets, a la *Revista Ilustrada Jorba*. D'altra banda, a l'Arxiu-Museu Víctor Català de l'Escala no hi consta aquest article.

180. Ramon Garriga i Boixader (Vic, Osona, 1876-Samalús, Vallès Oriental, 1968) Poeta i eclesiàstic.

181. Es refereix als entomòlegs Joaquim Vilarrúbia i Garet (Torrellebretra, Osona, 1902-1987) i Lluís Vilarrúbia i Garet (Torrellebretra, Osona, 1904-1983).

182. Mn. Pere Verdaguer. Verdaguer va publicar: *Estudis literaris*, Joan Sallent, 1935. En aquest llibre va incloure un estudi sobre Antoni Busquets.

183. Apel·les Mestres (Barcelona, 1854-1936) Dibuxant, músic i escriptor.

46-Caterina Albert: Barcelona, 29 abril 1931¹⁸⁴

Barna, 29 Abril 1931.
Sr. Dn. A. Busquets y Punset.
Calders.

Apreciabilíssim confrare y amich: De L'Escala, hont V, l'adressá, m'arriuen la seva gentil lletra y'l no menys gentil article; bon present a mon retorn a aquesta Barcelona arborada d'entusiasme patriòtich, frement de febres d'esperança... que Deu vulla puguen esdevenir plenes realitats.¹⁸⁵

La meva Mare, malalta encar, volgué sentirse aquí el dia de Sant Jordi, patró de Catalunya, y emprenguerem el viatge el dia abans, en auto. Contra les meves temences, li va probar bastant bé la calaverada y aquí está mes animada que a La Escala, segurament per trobarshi enrondada de tota la familia.

47-Antoni Busquets: Calders, 30 juliol 1933¹⁸⁶

Calders, 30-VII-33.

A Na Caterina Albert-L'Escala

Honorable i bona amiga: Com que estic ben segur que li plaurà, no per lo qué val, sino per lo que recorda, adjunto unes probes de la conferencia donada per Radio, i que es publicarà en el volum que hi destina l'Associació de Periodistes.¹⁸⁷ ¡Oh, aquells temps gloriosos de "Joventut".[!]

Com veurà per la fulla que encloch, el dia 6 celebrèm els de la "Colla de Romeus" la tercera esbartada a la Font del Desmay. Seria demanarli massa si pre-tenguessim la seva assistència. Ara, la adhesió, si que¹⁸⁸ l'esperèm, tota vegada que honrarà la sentada, que enguany pren una volada extraordinària. Perdoni la pressa i redactat. Vaig depressa, car la feina m'estalona. Sempre seu devot y adm.

A. Busquets y Punset

184. Aquesta carta està escrita a mà. És un esborrany. La seva mida és: 22'5 x 16'5 cms.

185. Cal remarcar l'entusiasme amb què Víctor Català parla de la República.

186. Aquesta carta està escrita a mà en paper ratllat. A la capçalera hi té imprès: "REVISTA ILUSTRADA JORBA. DIRECCIÓN." La mida de la lletra és: 15 x 22 cms.

187. Vegeu: ANTONI BUSQUETS I PUNSET, "Els homes de Joventut", *Annals del periodisme català. Publicació de l'Associació de Periodistes de Barcelona*, any I, núm. 1, setembre 1933, ps. 23-33.

188. A la carta manuscrita original, trobem al costat de "que" hi ha un altre "que" ratllat.